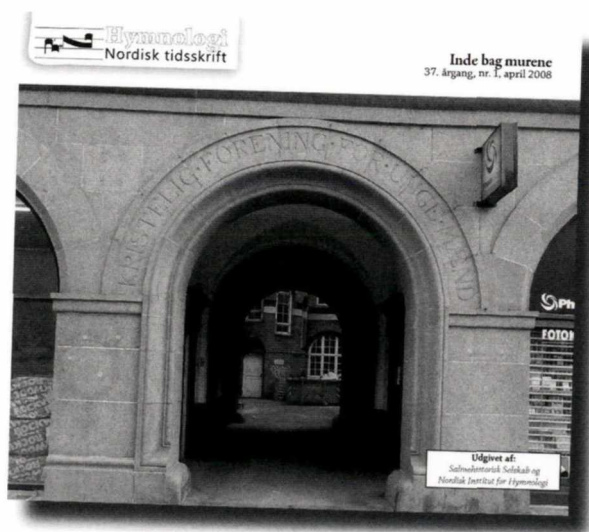

Indholdsfortegnelse

<i>Forord</i>	3
Peter E. Nissen: "IGENNEM EN LYS OG REN UNGDOMSTID..." - Fællessang og sangbøger i Københavns KFUM i de første årtier af det 20. århundrede	5
Bag tidsskriftet - referencegrupper, Salmehistorisk Selskab og NORDHYMN	47

Omslaget: KFUM-Borgen i Gothersgade, København.
Foto: Victor Valore ©2006

Hymnologi

Nordisk tidsskrift

Tidsskriftet er en fortsættelse af "Hymnologiske Meddelelser"

Redaktør:

Ove Paulsen (ansvarshavende)

Redaktørens referencegruppe:

Steffen Arndal (litteratur),
Peter Balslev-Clausen (Københavns Universitet), Ole
Brinth (musik), Birgitte Ebert (musik),
Eberhard Harbsmeier (sekretariat),
Jørgen Kjærgaard (teologi), Jens Lyster (teologi), Kir-
sten Nielsen (Aarhus Universitet),
Inger Selander (litteratur).

Nordisk referencegruppe:

Anna Maria Böckerman-Peitsalo (FI),
Anna Jönsson Evertsson (SE),
David Scott Hamnes (NO),
Einar Sigurbjörnsson (IS), Erkki Tuppurainen (FI)

Sekretariat:

Helle Sangild Qvist

Grafisk opsætning:

Christian Hebell Paulsen

Tryk:

Prinfo Vejle/Jelling Bogtrykkeri
www.prinfovejle.dk

Abonnement = medlemskab af

Salmehistorisk Selskab:

275.- kr. pr. år (4 numre à ca. 50 sider), samt bestilling af
gl.numre:

Henvendelse til

**Teologisk Pædagogisk Center, Kirkeallé 2,
DK-6240 Løgumkloster.**

Tlf.: (+45) 74 74 32 13. Mail: tpc@km.dk

Henvendelse til redaktøren:

Toftthøjvej 37, DK-9280 Storvorde,

tlf.: (+45) 98 31 84 70

eller (+45) 26 21 19 43,

mail: paulsenove@gmail.com

Krav til indsendte manuskripter via mail:

Manus sendes som Word-fil - UDEN spalteopsætning,
HTML-koder, margener, o.s.v.

Billeder skal sendes som enten JPEG(.jpg), TIFF
(.tif) eller PSD(.psd) i en **høj** opløsning.

Bemærk: Disketter modtages ikke!

Tidsskriftet er trykt på

115 g. ubestrøget papir. Omslaget er trykt på

240 g. bestrøget papir.

*Bladet er sat med Garamond Premier Pro
(overskrift), Charparrel Pro (brødtekst) og
Segoe UI (by-line).*

©Hymnologi 2008
ISSN 1901-5976

Forord

Dette nummer af Hymnologi - Nordisk tidsskrift er helliget en eneste artkel, nemlig Peter E. Nissens om KFUM-sangen, som med skam at melde har ligget gruelig længe på redaktørens bord. Jeg beklager, at jeg dermed kommer til at bryde mit løfte til læserne om en fortsættelse på det musikalske nummer 4/2007, men forskellige vanskeligheder, ikke mindst mine egne vanskeligheder med at færdiggøre mit eget bidrag, fik mig til at bytte om på årets nr. 1 og nr. 4. Dette års nr. 2-3 vil stadig handle om den netop udsendte slutrapport Martin Luthers psalmer i de nordiska folkens liv. Arcus 2008. Redigeret af Sven-Åke Selander og Karl-Johan Hansson.

Værket, der er på 800 sider i smuk indbinding, blev præsenteret i Haderslev 9. marts efter en fornem musikgudstjeneste i domkirken.

Tidsskriftets drift er nu atter overskuelig efter det afbræk, som Rosemari Aarhus' tidlige og uventede død i august sidste år gav. I den forbindelse vil jeg gerne benytte lejligheden til at takke Det sønderjyske Salmegat for tildeling af en stor portion til tidsskriftets drift.

Samme drift ville få det endnu bedre, hvis alle betalte deres abonnement, som jo samtidig er kontingent til Salmehistorisk Selskab. Jeg ved ikke, hvor jeg har den idé fra, men den svigtende indbetaling skulle vel ikke

have en vis sammenhæng med, at vi ikke udsender indbetalingskort? Jeg er på vej med et løsningsforslag.

For brug af omslagsbilledet takker jeg rettighedshaveren Victor Valore, Wilhelm Marstrands Gade 29, DK-2100 København Ø. Motivet er, som man kan se, KFUM-Borgen Gothersgade 115 i København, opført 1898-1901.

Dette år vil bringe forandring i mit liv. I praksis betyder det, at Telia allerede har nedlagt min mailadresse ovepaulsen@mobilixnet.dk Omkring 1. september forsvinder ydermere min postadresse Tofthøjvej 37, DK-9280 Storvorde, min fastnetstelefon +45 98 31 84 70 og min mailadresse opa@km.dk Det, som bærer igennem, skulle gerne være min nye mailadresse: paulsenove@gmail.com og min mobiltelefon: +45 26 21 19 43.

Ny postadresse m. v. vil blive meddelt efterhånden.

Storvorde, 3. april 2008.

Ove Paulsen

"IGENNEM EN REN OG LYS UNGDOMSTID TONER DER GLADE SANGE"

- Fællessang og sangbøger i Københavns KFUM i de første årtier af det 20. århundrede

Af **Peter E. Nissen**

På trods af at det internationale *Young Men's Christian Association* (YMCA) har haft afdelinger i over 100 år i alle de nordiske lande, er det mit indtryk at deres sangkultur stort set endnu er ubelyst.¹ Dette gælder ikke kun i Norden, da der, så vidt jeg ved, ikke er foretaget nogen dybere undersøgelser af fællessangskulturen i nogen af bevægelsens mange nationale afdelinger i verden.² I Danmark blev den første forening med tilknytning til YMCA grundlagt i København i 1878 med navnet *Kristelig Forening for Unge Mænd* (KFUM). Den var fra begyndelsen knyttet til storbymissionsforeningen *Københavns Indre Mission* (KIM), som organisationens ungdomsarbejde blandt unge mænd.³ På det kirkehistoriske område er der skabt en god basis for forskning i området med Elith Olesens relativt nye arbejder om anglo-amerikansk indflydelse på dansk kirkeliv omkring år 1900. Herudaf har han skrevet en bog særligt om Københavns KFUM og foreningens åndelige leder Olfert Ricard.⁴ Formålet med denne artikel er at undersøge foreningens særegne fællessange og fællessangskultur i de første årtier af det 20. århundrede, dels med udgangspunkt i lokalforeningens egne sangbøger, dels i landsbevægelsens sangbog *De Unges Sangbog* i perio-

den 1901 til 1928.

I denne artikels hymnologiske arbejde har det musikvidenskabelige perspektiv en stor vægt. Artiklen har to analysevinkler: en musiketnologisk/-sociologisk (etnohymnologisk) med vægt på identitetsskabelse, og en musikanalytisk med vægt på forholdet mellem melodi og emotionalitet/affekt.⁵

Fra et musiketnologisk perspektiv er det blevet påpeget at musik kan få tillagt en symbolsk værdi og være en identitetsskabende faktor i forhold til konstruktionen af et fælles socialt rum og ikke mindst dette sociale rums grænser. En bestemt slags musik kan bruges til at genkende identiteter, steder og grænserne mellem disse. Skal analytikeren trænge bag om musikkens funktion i en bestemt social eller etnisk gruppe, er det derfor relevant at analysere den sociale kontekst, hvori musikken praktiseres, og at studere hvem der benytter musikken og tillægger den en særlig identitet – dette gælder også sangbøger.⁶ Dette gør sig også gældende i en kirkelig sammenhæng hvor et fællesskab omkring bestemte teologiske overbevisninger spiller en afgørende rolle. Overbevisninger inkluderer her både tydelige (talte eller skrevne) og mindre definerede tanker omkring den åndelige verdens natur

og den individuelle tilhængers plads i denne orden. Praksis inkluderer det meste af de menneskelige aktiviteter og mønstre af rituel eller liturgisk art – herunder fællessang, som udtrykker den sociale kontekst i Københavns KFUM i forbindelse med fællessangen knyttet til undersøgelsen af sangene.

I hymnologiske analyser har det ofte knebet med den musikalske del, og endnu engang i 2003 er der blevet efterlyst grundigere musikalske værktøjer i den forbindelse.⁷ I nordisk hymnologisk forskning er der fremkommet flere forslag gennem tiden. I min analyse af melodierne har jeg her ladet mig inspirere af Deryck Cookes analyseredskaber som de er formidlet gennem Harald Herresthal.⁸ Cooke har analyseret forholdet mellem emotionelt udtryk og musikalsk komposition i europæisk musikhistorie. Forskellige musikalske vendinger går igen i forbindelse med bestemte musikalske udtryk.⁹ Selvom der ud fra et musikhermeneutisk perspektiv kan sættes kritiske spørgsmålstegn ved Cookes overordnede projekt, ændrer det ikke ved at melodiernes emotionelle funktion spiller en vigtig rolle i denne periodes musikalske praksis, og at det i en musikkulturel kontekst giver god mening at se på dem. Melodierne blev jo komponeret i tidens ånd ud fra en fælles forståelse af musikalitet.

I anden del af følgende fremstilling vil jeg derfor forsøge at påpege sammenhænge mellem sangenes indhold og ekspressiv karakter.¹⁰

Sangbøgerne

YMCA blev grundlagt i London i 1844, og det blev begyndelsen til en stor kristen ungdomsbevægelse i den

anglo-amerikanske verden. Dens udbredelse og indflydelse kulminerede i årtierne frem mod 2. verdenskrig. YMCA var barn af en stor vækkelsesbølge i 1800-tallet (senere kaldet *The Second Great Awakening*). Landsorganisationerne KFUM's og den beslægtede *Kristelig Forening for Unge Kvinders* (KFUK's) officielle sangbog hed *De Unges Sangbog*, som var udkommet første gang i 1892 og i en 2. udgave i 1894. De første to udgaver var nordiske med danske, svenske og norske sange redigeret af Vilhelm Beck og den norske stiftsprovst Christian Hall. Vilhelm Beck var den stærke leder af *Kirkelig Forening for den Indre Mission i Danmark* (IM), som samarbejdede med KIM om ungdomsarbejdet i KFUM og KFUK. Mens KIM var en kulturåben forening ledet af præster fra storbyens borgerskab, var IM grundlæggende pietistisk i sin kristendomsopfattelse, og det skabte gentagne spændinger i forhold til KIM om arbejdets form og indhold.¹¹ Da det nordiske arbejde brød sammen i årene op til århundredeskiftet, lykkedes det Københavns KFUM's sekretær Olfert Ricard at bliver medudgiver af en ny ren dansk udgave af sangbogen (3. udgave, 1901). I forvejen havde den selvbevidste københavnerforening udgivet en lille sangbog *Nogle udvalgte Salmer og Sange til Brug i det Fri* i år 1900. Hverken den eller den nye udgave af *De Unges Sangbog* kunne dog tilfredsstille københavnerafdelingens behov i længden, og Ricard stod i spidsen for udgivelsen af et tillæg *Ungdomssange* fra 1907.¹² Det lykkedes folkene bag Københavns KFUM at få afgørende indflydelse på 4. udgave af *De Unges Sangbog* fra 1914, som førte til store ændringer af sangbogen. Som et modtræk hertil tilføjedes et tillæg med 25 væk-

kelsessange fra *Indre Missions Sangbog* (1910) til sangbogen af hovedsagelig anglo-amerikansk oprindelse i forbindelse med et nyt oplag i 1920.¹³

Overordnet indhold

Mens *Nogle udvalgte Salmer og Sange til Brug i det Fri* ikke har nogen indholdsfortegnelse, er der dog en indirekte inddeling: ud af de 50 sange er de første 34 salmer fra den folkekirkelige tradition, de næste 5 er såkaldte ungdomssange (omtales nedenfor), derpå 10 fædrelandssange og til slut en afslutningssang kendt fra IM/KIM *Brødre og Venner, vi skilles nu ad*, hvor man her tilpassede indholdet ved at erstatte ordet Søstre med Venner. I *Ungdomssange* består en tredjedel af "Salmer og aandelige Sange", herunder julesange, missionssange og sange om bøn; en tredjedel af de såkaldte ungdomssange med underkategorierne "I det fri" og "Morgen og Aften"; den sidste tredjedel besynger "Land og Folk" – det vil sige fædrelandssange. Salmerne og de øvrige åndelige sange er altså trådt i baggrunden til fordel for ungdomssange og fædrelandssange.

Allerede 3. udgave af *De Unges Sangbog* (1901) afviger fra IM's 'voksensangbøger' ved at have et særligt afsnit med ungdomssange og fædrelandssange. Det sidste er bemærkelsesværdigt idet der først blev medtaget fædrelandssange i 3. udgave af *Hjemlandstoner* så sent som i 1952. Det blev angivet i forordet af ungdomssangbogen at årsagen var at "nære Kjærligheden til Danmark hos den kristne Ungdom og hjælpe til at udrydde den falske Tro, at den indre Mission skulde komme paatværs af den sande Fædrelandskjærlighed".¹⁴ Disse ændringer hang sand-

synligvis sammen med at sangbogen i modsætning til tidligere var blevet en ren dansk udgave, hvor danske fædrelandssange ikke ville kunne give samme problemer som i en skandinavisk. Men det er bemærkelsesværdigt at disse ændringer også skete i forbindelse med at Ricard, som i høj grad repræsenterede hovedstadens foreninger, kom med i redaktionen af sangbogen. Denne linje fulgtes op i den følgende 4. udgave fra 1914, hvis redaktion domineredes af medlemmer med tilknytning til Københavns KFUM (og KFUK).¹⁵ Opbygningen mellem udgaverne var ændret. Der var en markant forskel på indholdsfortegnelsen fra 3. og 4. udgave. Mens indholdsfortegnelsen i 3. udgave næsten svarer til salmebogens opdeling i de tre trosartikler (Fader, Søn og Helligånd) med tillæg af ungdoms- og fædrelandssange, har fjerde udgave seks store afsnit: A. Salmer og aandelige Sange, B. De unge, C. I det Fri, D. Land og Folk, E. Historiske Sange og F. Møders Begyndelse og Slutning. De traditionelle salmer og vækkelsessange har fået en betydelig mindre plads end i de første tre udgaver, som Vilhelm Beck havde stået i spidsen for. Til gengæld fylder fædrelandssange, natur- og historiske sange væsentligt mere i fjerde udgave.¹⁶

Sangene i *Nogle udvalgte Salmer og Sange til Brug i det Fri*, *Ungdomssange* og *De Unges Sangbog* kan man groft inddele i fem kategorier: 1. ældre salmer fra en dansk luthersk tradition, 2. vækkelsessange fra 1800-tallets vækkelsesbevægelser (med IM som den dominerende leverandør), 3. verdslige danske sange (natur- og fædrelandssange), 4. samtidige øvrige kristelige sange og 5. KFUM's egne sange, herunder

københavnerafdelingen. Københavns KFUM's egne sange definerer jeg som sange skrevet af foreningens egne ledere og medlemmer eller personer tæt knyttet til miljøet omkring Københavns KFUM.

Foreningens særegne sange

I den følgende alfabetiske oversigt over særegne sange for Københavns KFUM har jeg under hver enkelt sang tilføjet indholdskategorien fra sangbøgerne, som sangen hører under. Hvis sangene har hørt under forskellige kategorier i de forskellige sangbøger er begge angivet med den ældste sangbogs kategorisering nævnt først. Underkategori angivet i parentes er min egen definerede underkategori, som bruges til at karakterisere sangene yderligere. Derpå følger titel, sangbogsudgave(r), hvor sangen forekommer, forfatter, komponist til angivet melodi og endelig melodiudgave(r), hvor melodien forekommer.¹⁷ En * ved melodiangivelse betyder at der er benyttet en melodi taget fra til en allerede kendt sang.

Indholdskategori med underkategori	Titel	Sangbogs Udgave	Forfatter	Komponist	Melodibogsudgave og henvisninger
I det fri/Til Skovs (D. Friluftslivssange)	Afsted, af sted fra Disk og Butik	1907: 70 1914: 389	M. Sam. Jørgensen	O. Lindblad el. C. Nielsen: Vi fik ej under Tidernes Tryk*	1901: 76 1911: 73 1917: 363a 1917: 363b
Salmer og Aandelige Sange (C. Årstids- og højtidsange)	Augustus troned i sin hal	1907: 9	Olfert Ricard	A. Winding: O, sad jeg som Marie sad*	1901: 25 1911: 23
Salmer og Aandelige Sange/Bøn (A. Ungt kristenliv: Bøn)	Bed for dit Hus	1907: 28 1914: 249	Fridrik Fridriksson	Christian Geisler (1907) el. Abel Grahl (1917)	U.i.G.: 8 1917: 249
De Unge/Konfirmand-fest (A. Ungt kristenliv)	Da jeg var en Smaadrenge	1907: 52 1914: 378	Olfert Ricard	Dansk Folkemel.: Paa Tave Bondes Ager*	1901: 2 1911: 2 1917: 479
Den daglige Gjerning/Fanesang (B. Ung nationalisme)	Danske Dreng løft jert Hoved	1900: 36 1901: 233 1914: 374	(J.) eller -l.-n. (ukendt signatur)	P. B. Bliss: Kristi Stridsmænd (Sankeys Sange)*	Sønsk.: 16 1917: 169
De Unge/Ynglingen (A. Ungt kristenliv)	Der er Roser på Kind	1907: 46 1914: 338	Fridrik Fridriksson	B. Crusell: Nu han sväfvade kring*	D.M. I: 32 H. S: 217 1917: 338
Missionssange	Der gaar et Brus fra fjerne Riger	1907: 43 1914: 291	H.W. Fox/Ricard (overs.)	H. J. Maunder	U.i.G.: 13 1917: 291
De Unge (A. Ungt kristenliv)	Der vokser ingen Roser med mere yndig Lugt	1901: 229 1914: 337	Olfert Ricard	Dansk Folkemel.: Vort Modersmål er	1901: 64 1911: 61 1917: 435

				dejligt*	
Salmer og Aandelige Sange (C. Årstids- og højtidsange)	Det er så yndigt hver Julefest	1907: 10	-l. (ukendt signatur)	C.E.F. Weyse: Det er saa yndigt at følges ad*	Bkw.: 35 Biel.: 95
I det fri/Til Skovs (D. Friluftslivssange)	Draaben perler paa hvert Blad	1907: 72 1914: 392	B. (ukendt signatur)	J. G. Meidell el. C.E.F. Weyse: Dejlig er den Himmel blå	Berg.: 29 Biel.: 20
Høitiderne: Jul (C. Årstids- og højtidsange)	Har du hørt om den Nat	1907: 11 1914: 90	Olfert Ricard	J. Glæser: Høje Nord, Friheds Hjem* ⁱ	D.M. I: 101 Mbog. I: 117
De Unge/Til Søs!Konfirmandfest (A. Ungt kristenliv)	Hej, vil I med?	1907: 58 1914:373	Olfert Ricard	A. Winding: Blomster i Vaar*	1901: 56 1911: 53 1917: 209
Kristenlivet	Hen over Jord et Pilgrimstog saa stille skrider frem	1907: 40 1914: 200	*** / Fridrik Fridriksson ⁱⁱ	Svensk Folkemel.: [Im 201]*	U.i.G.: 11 I.M.: 201
I det fri/Skovturssangen (D. Friluftslivssange)	Herligt en Sommerdag Under det røde Flag	1900: 38 1901: 230 1914: 387	Olfert Ricard	Fr. Kuhlau: Herligt en Sommernat*	1901: 65 1911: 62 1917: 387
Danmark/Land og Folk (B. Ung nationalisme)	Herre, læg dog Danmarks Saar	1901:256 1914:408	-l.-n. (ukendt signatur)	J.P.E. Hartmann: Blomstre som en Rosengaard*	Bkw: 22 Biel.: 15
Danmark (B. Ung nationalisme)	Hvis Danmarks kommende Dage	1901: 258	Jakob Paulli	Christian Geisler el. J. Beck (1911)	1901: 81 1911: 77a 1911: 77b
De Unge/Yngste Afdeling (B. Ung nationalisme)	Hil dig vor Fane god	1914: 377	Fridrik Fridriksson	Tysk Folkemel.: Se Norges Blomsterdal* ⁱⁱⁱ	H.S.: 427 1917: 377
Afslutning/Aftensan	Horisont til alle Sider/	1907: 125	Olfert	Emilius	U.i.G.: 23

g (D. Friluftslivssange)	Aftenhimmel over Fælleden		Ricard	Bangert	
Danmark (B. Ung nationalisme)	Højt op mod Norden er der lagt	1901: 254	-s.-r. (ukendt signatur)	A. Grétry: Vort Fødeland var altid rigt*	1901: 78 1911: 74
De Unge (A. Ungt kristenliv)	Jeg elsker to røde Kinder	1907: 59	Olfert Ricard	A. Møller: Jeg elsker de grønne Lunde*	1901: 72 1911: 69
De Unge (A. Ungt kristenliv)	Just som jeg er, jeg kommer – men	1901: 216 1914: 330	M. Hearn/ Ricard (overs.)	E. Hartmann: Fra Himlen kom en Engel klar*	Bkw.: 60 Biel.: 57
De Unge/Konfirmandfest (A. Ungt kristenliv)	Kongen kommer! Vagt, staa op, præsentér Gevær!	1907: 57	Fridrik Fridriksson	Færøsk Folkemel: Paaskeklokken kimed mildt*	1901: 74 1911: 71
Jesus Kristus	Min Jesus, jeg elsker dig	1901: 49 1914:148	W.R. Featherston/ Ricard (overs.)	A.J. Gordon	1901: 9 1911: 9 1917: 148
De Unge/Drengeskovtur (D. Friluftslivssange)	Naar Morgensolen kigger	1900: 39 1907: 69	Olfert Ricard	J.P.E. Hartmann: Du som har Sorg i Sinde*	D.M. I.: 72 Mbog. I: 60
De Unge/ (A. Ungt kristenliv)	Skal engang du kunne binde	1901: 217 1914: 329	Jakob Paulli	C. Geisler el. N.W. Gade: Kirken er som Himmerige	1901: 57 1911: 54 1917: 329 Biel.: 146
Aarstiderne (C. Årstids- og højtidsange)	Skønne September	1907: 76 1914: 71	Olfert Ricard	F. Flemming: Interger vitæ/ Mægtigste Kriste* ^{iv}	Biel.: 165a
I det Fri/Til Skovs (D. Friluftslivssange)	Solen glitrer over Voven	1907: 71 1914: 390	Mads Nielsen	P. Heise: Jylland mellem	1901: 71 1911: 68

Indholdskategori med underkategori	Titel	Sangbogs Udgave	Forfatter	Komponist	Melodibogsudgave og henvisninger
I det fri/Til Skovs (D. Friluftslivssange)	Afsted, af sted fra Disk og Butik	1907: 70 1914: 389	M. Sam. Jørgensen	O. Lindblad el. C. Nielsen: Vi fik ej under Tidernes Tryk*	1901: 76 1911: 73 1917: 363a 1917: 363b
Salmer og Aandelige Sange (C. Årstids- og højtidsange)	Augustus troned i sin hal	1907: 9	Olfert Ricard	A. Winding: O, sad jeg som Marie sad*	1901: 25 1911: 23
Salmer og Aandelige Sange/Bøn (A. Ungt kristenliv: Bøn)	Bed for dit Hus	1907: 28 1914: 249	Fridrik Fridriksson	Christian Geisler (1907) el. Abel Grahl (1917)	U.i.G.: 8 1917: 249
De Unge/Konfirmand-fest (A. Ungt kristenliv)	Da jeg var en Smaadrenge	1907: 52 1914: 378	Olfert Ricard	Dansk Folkemel.: Paa Tave Bondes Ager*	1901: 2 1911: 2 1917: 479
Den daglige Gjærning/Fanesang (B. Ung nationalisme)	Danske Drengs løft jert Hoved	1900: 36 1901: 233 1914: 374	(J.) eller -l.-n. (ukendt signatur)	P. B. Bliss: Kristi Stridsmænd (Sankeys Sange)*	Sønsk.: 16 1917: 169
De Unge/Ynglingen (A. Ungt kristenliv)	Der er Roser på Kind	1907: 46 1914: 338	Fridrik Fridriksson	B. Crusell: Nu han sväfvade kring*	D.M. I: 32 H. S: 217 1917: 338
Missionssange	Der gaar et Brus fra fjerne Riger	1907: 43 1914: 291	H.W. Fox/Ricard (overs.)	H. J. Maunder	U.i.G.: 13 1917: 291
De Unge (A. Ungt kristenliv)	Der vokser ingen Roser med mere yndig Lugt	1901: 229 1914: 337	Olfert Ricard	Dansk Folkemel.: Vort Modersmål er	1901: 64 1911: 61 1917: 435

Oversigten viser at få personer har leveret langt de fleste sange. Sekretæren Olfert Ricard har ikke overraskende været den mest leveringsdygtige med halvdelen, 17 ud af 34 sange. Heraf er fire sange oversættelser af populære amerikanske vækkelsessange. Hvad leveringsmængde angår springer to øvrige forfattere i øjnene. Islændingen Fridrik Fridriksson har fået seks

sange med, og den ukendte -l.-n. har fået fire sange optaget i sangbøgerne. Fridriksson kom med i Københavns KFUM i 1895 og blev med tiden en personlig ven af Ricard. Senere rejste han tilbage til Island og grundlagde et KFUM-arbejde der, men fortsatte med møderejser i Danmark.²² Hvad signaturen -l.-n. eller (J.) angår, er et kvalificeret gæt medarbejderen Axel Jørgensen eller Axel Jarl, som han senere kom til at hedde. Jørgensen var en personlig ven til Ricard og kom med i foreningen sammen med Ricard i begyndelsen af 1890'erne. Jørgensen måtte dog efter få års ledertjeneste forlade arbejdet på grund af beskyldninger om homoseksuelle overgreb mod drengene.²³ Det kan forklare hvorfor den bandlyste medarbejder i de senere sangbøger måtte optræde med signatur. Den københavnske stiftsprovst og medlem af KIM's bestyrelse Jakob Paulli havde leveret flere sange til *Hjemlandstoner* af 1895. Hans to sange *Hvis Danmarks kommende Dage* og *Skal engang du kunne binde er utvivlsomt kommet med fordi de indgik som en del af Christian Geislers kantate ved indvielsen af foreningens nye bygning den 16. september 1900.²⁴ Man har også valgt at bibeholde Geislers melodier på trods af at melodien til *Hvis Danmarks kommende Dage*, som var skrevet som mandskorsats, har været umulig som fællessang.²⁵ Det kan forklare hvorfor den røg ud i 3. udgave. Der er andre af sangene der er blevet introduceret i foreningen som lejlighedssange. Ricards *Ung var han, der red i Solen* og *Ungdommens Frelser* blev sunget første gang ved markeringen af Københavns KFUM's 25-års jubilæum i september 1903. Hvad de øvrige forfattere angår, var Mads Samuel Jørgensen*

(1875-1901) sekretær i foreningen indtil sin tidlige død i 1901, og de øvrige ukendte signaturer B. og -s.-r. har sandsynligvis været ledere eller medlemmer, som af uvis årsag forblev anonyme.

Samlet set viser det at Ricard har haft afgørende indflydelse på valg af sange. Både ved at han selv leverede de fleste og ved at de øvrige sangskrivere havde tæt tilknytning til ham. Desuden fremgår det af listen at de fleste sange allerede fremstod i 3. udgave af *De Unges Sangbog* og *Ungdomssange*, som blev udgivet, mens Ricard stadig var sekretær. Da han desuden var med i redaktionen af sangbøgerne, bliver det klart, at Ricard fyldte meget.

Sangenes indhold

Sangene kan ud fra indhold inddeles i to grupper. Den mindste gruppe består af syv sange: tre af Ricards fire oversatte amerikanske vækkelsessange, hans egen julesang *Augustus troned i sin hal* samt tre sange af Fridriksson. De afviger fra alle de øvrige ved at sangenes fokus ikke specifikt er rettet mod unge. Genremæssigt er sangenes tema forskellige. *Der gaar et Brus fra fjerne Riger* er en oversættelse af Henry W. Fox' ydremissionssang *I hear ten thousand Voices singing* (1848). Denne internationalt orienterede sang om det store kristne fællesskab på tværs af kulturer har en dansk parallel i Fridrikssons *Hen over Jord et Pilgrimstog*. Begge løfter det lille fællesskab op i en global sfære.

Ricards inderlige *Min Jesus, jeg elsker dig* er en oversættelse af William R. Featherstons *My Jesus, I love Thee* (1868). Det kunne ligne Ricard at oversætte

netop denne sang på grund af dens tilknyttede historie om at den skulle være blevet skrevet, da Featherston kun var 16 år gammel. Fanny Crosbys sang om dødens overvindelse, inspireret af et vers fra Prædikerens Bog 12,6: *Some Day the silver Cord will break* (1891), har ikke været gammel da Ricard stiftede bekendtskab med den ved et ophold på YMCA's kursuscenter i USA på sin rejse dertil i 1899.²⁶ Det blev til *Sølvsnoen brister dog engang*. Selvom sangene genremæssigt er forskellige, er de alligevel gode eksempler på en generel tendens i udviklingen af tidens amerikanske vækkelsessange, hvor på den ene side det indadvendte og selvbiografiske betones og åndelig (emotional) erfaring får en væsentlig plads. På den anden side skaber interessen for mission en gruppe af udadvendte missionssange.²⁷ Missionssangene skal ses i lyset af YMCA's globale vision og udbredelse, som Københavns KFUM gerne så sig som en del af. Featherstons og Crosbys sange lå i umiddelbar forlængelse af IM's teologi og kultur, og de blev da også optaget i de følgende udgaver af IM's sangbog og står der stadig i den seneste udgave (1989).

I forlængelse af de indadvendte amerikanske sange kan som de sidste i denne gruppe nævnes Fridrikssons to bønssange *Bed for dit Hus* og *Velsignet saa være hver Moder*. Den første er en generel opfordring til at bede for forskellige områder af livet. Selvom *Bed for dit Hus* i konteksten er henvendt til den unge, er sangens tema dog almen nok til at appellere bredere. *Velsignet saa være hver Moder* er anderledes end alle de øvrige KFUM-sange, da den henvender sig til den unge mands moder. Det må formodes at den er

blevet brugt ved møder, hvor forældrene var til stede.

Den anden store og klart dominerende gruppe er såkaldte ungdomssange. De er kendetegnet ved at de fokuserer på åndelige og sociale erfaringer fra et ungt menneskes horisont og på formaninger særligt henvendt til de unge. En af dem er ligesom de førnævnte en oversat sang. Det drejer sig om Marianne Hearn's *Just as I am, thine own to be* (1887) som i Ricard's oversættelse blev til Just som jeg er, jeg kommer – men. Den er kendetegnet ved det samme vækkelsesperspektiv som de øvrige, men som det er angivet i en af sangbøgerne er det "*En Drengs Sang, naar han overgiver sig helt til Gud.*"²⁸ En sådan overskrift indikerer et omvendelsesperspektiv. I god forlængelse af den amerikanske vækkelsesstil lægger den op til at sangen synges, når en dreng offentligt har besluttet sig for at omvende sig – typisk efter en omvendelsesprædiken i forbindelse med et vækkelsesmøde. I overensstemmelse med den til vækkelsen tilknyttede helliggørelsesbevægelse (den såkaldte Holiness-movement) er sangens fokus på drengens overgivelse til Gud og hans vej mod at blive hellig. I begge udgaver af *De Unges Sangbog* er der under sangen fejlagtigt angivet at den er sydafrikansk. En sammenligning med Marianne Hearn's søndagsskolesang viser klart at den er forlægget. Det tyder på at Ricard ikke selv var klar over dette, men var blevet præsenteret for sangen som af sydafrikansk oprindelse.²⁹

Ekskurs: Ricard, YMCA og The Second Great Awakening

Med undtagelse af *Der gaar et Brus fra fjerne Riger* var alle oversættelserne allerede med i 3. udgave af *De Unges Sangbog*. Det er et tegn på at Ricard havde sangene med sig fra sin rejse til Storbritannien og USA. Allerede ved Københavns KFUM's grundlæggelse var forbilledet YMCA-bevægelsen.³⁰ I forbindelse med sin ansættelse som sekretær blev den nyuddannede teolog sendt på studierejse til brændpunkterne både i 1896 og 1899. Disse rejser kom i høj grad til at påvirke ham. Mødet med de udenlandske storbyers YMCA gjorde ham begejstret og gav ham inspiration til arbejdet i København.

Den amerikanske vækkelsesprædikant Charles G. Finney (1792-1876) blev en nøgleperson i den aktuelle anglo-amerikanske vækkelse. Han fik indflydelse på teologien hos stifteren af den første YMCA George Williams (1821-1905) og hans kreds (foreningen blev grundlagt i 1844 i London); ligeledes fik Finney indflydelse på YMCA-bevægelsens etablering i USA i 1850'erne og frem.³¹ For Finney og andre i helliggørelsesbevægelsen blev dels den umiddelbare omvendelsesoplevelse central, dels blev et efterfølgende helligt og syndfrit liv betonet. De vakte syndere havde pligt til selv at forvandle deres hjerter, og det var prædikanternes fornemste opgave at hjælpe, nøde og oplyse dem til det. Dette blev gjort ved store møder, hvor også fællessang, solosang og bønnemøder spillede en vigtig rolle. Kristendommen som en hjertereligion blev betonet; den frivillige lydighed mod Gud skulle komme fra hjertet. Den skulle indebære selvfornægtelse og hen-

givelse, sådan som Kristus gav sig hen for syndere. I mange tilfælde blev der prædikeret om en gradvis vækst i hellighed hos den omvendte, og nogle prædikanter lavede rangdelingskategorier af kristne. En frugt at vækkelsen var en kristelig-social bevægelse (*The Social Gospel movement*), hvor målet var at vækkelsens frugter skulle komme synligt til udtryk i en forbedring af verden som et resultat af de kristnes helliggørelse. YMCA kan betragtes som et barn af denne kristelig-social bevægelse. Ricards fire oversatte sange skal ses i den kontekst. De fire sange er altså eksempler på hvordan sange fra den anglo-amerikanske vækkelse kom til Danmark. I dette tilfælde har en indflydelsesrig leder i en ungdomsvækkelsesbevægelse formået at oversætte og indføre dem i foreningskulturen.³²

Set ud fra de øvrige sange tyder det dog på at vækkelsen hos Ricard og Københavns KFUM med tiden tog en anden drejning tilpasset en lokal og national kontekst.

De lokalt og nationalt orienterede ungdomssange
De øvrige ungdomssange var som bekendt digtet af lokale folk og tog udgangspunkt i foreningens åndelige og kulturelle liv i dens mangfoldighed. Her spiller de unges møde med foreningens idealer en afgørende rolle, som de unge mænd mødte dem ved møderne og ikke mindst i udendørs aktiviteter. Disse lokale sange kan klassificeres i forskellige kategorier: A. Ungt kristenliv, B. Ung nationalisme, C. Årstids- og højtidsange og D. friluftslivssange. Indholdsmæssigt skal sangkategorierne ikke forstås skarpt adskilt, der er overlapninger i mellem dem. Det som binder

dem sammen er fællesskabet i Københavns KFUM. I årstids- og højtidsangene benyttes lejligheden til at vende sig mod fællesskabet indad. Fx kunne Ricards efterårssang *Skønne September* være en almindelig årstidsang i den danske folkesangstradition, hvis ikke sidste vers gav sangen en drejning. Mens de første fire vers omtaler septembermånedens farver og frugter vendes det indad i femte vers: "*Glade September, - da de unge voved/Fjenden at fejde, Venner Troskab loved/Nu skinner Sol fra Gud paa unge Kæmper, - Glade september*". I en tilføjet note påpeges at *Troskab* henviser til KFUM's stiftelse i september 1878. September er altså i sidste ende skøn og glad fordi KFUM blev stiftet i denne måned. Hele årstiden samler sig omkring foreningens grundlæggelse. Et andet eksempel er Ricards julesange *Det er så yndigt hver Julefest* og *Har du hørt om den Nat*. Julens begivenhed ses fra den unges perspektiv og bruges til at pege på KFUM: "*Thi Han kom, - ja Han kom,/Han, som Verden ventede længe,/Han som ogsaa danske Dreng/trænger til og flokkes om.*" (*Har du hørt om den Nat*, vers 5).

1. Skønne September,
Hybenpragt paa Gærde!
Sladrende Stære,
I er sent paa Færde!
Guldsol i Guldløv varmt for livet kæmper
- Skønne September!

2. Rige September,
Mon jeg Nødder finder?
Halmstraa i Hegnet
End om Høstlæs minder.
Hør: Æbler falder, mens i Maanestrømme.
Stille vi drømme.

1. Har du hørt om den Nat,
Da der blev saa sælsomt stille;
Hvert et Blad og hver en Kilde
Standse Aandedrættet brat – –
Da tog Skoven til at synge,
– Granen først – saa brød de ud:
Alle Træer i Jubelklynge
Loved Gud.

2. Paa en Mark om et Baal
Ligger der en Hjord og drømmer
I det Stjernelys, som strømmer
Ned fra Himlens matblaa Skaal.
Men da Luftens Harper klinger,
Var der ingen mer, der sov:
Ind til Byen Flokken springer
Fuld af Lov!

3. Klare September,
Høj og blaa sig hvælver
Himlenes Bue,
Skovens Løvpragt skælver;
Luende saa' jeg Dagens Stjerne dale,
Tys, Minder tale!

4. Gustne September,
Under Farvepragten
Lurer den Død, som
Sidst vil tage Magten.
Skinnende Øjne, rosenrøde Kinder
Sørgeligt minder.

3. Thi den Nat i hver Egn
Svæved hvide, milde Gæster,
Og fra Øster ud til Vester
Slog om Stald og Gaard de Hegn.
Og en Hymne, du ej aner,
Steg mod Himmel op fra Jord,
– Sydens Palmer, Nordens Graner
Sang i Kor.

4. Og endnu ved den Tid
Kommer store Læs af Graner
Ind fra Land til By og maner
Os at glemme Døgnet Strid.
Og hvor Bonden Neget lægger,
Stævner Markens Fuglekør,
Mens December-Sneen dækker
Julebord.

5. Glade September,
Da de unge voved
Fjenden at fejde,
Venner Troskab loved.
Nu skinner Sol fra Gud paa unge Kæmper,
Glade September.

Olfert Ricard

5. Thi Han kom, - ja, Han kom,
Han, som Verden ventede længe,
Han som ogsaa danske Dreng
Trænger til og flokkes om.
Lad da ikke Engle ene
Tænde Julestjernes Bavn,
Men sæt Lys i Granens Grene,
Lov hans navn!

Olfert Ricard

Den enkelte ledes gennem sangens forløb lige ind i foreningens fællesskab. Påfaldende er det hvordan englenes julesang knyttes sammen med dette fællesskab. De synger sammen med KFUM'erne (vers 5) og ikke i ensomheden udenfor (vers 3). Det ligger i god forlængelse af Ricards syn på Københavns KFUM som "*Himlens Forgaard*" (se nedenfor s. 25).

Friluftslivssangene har samme funktion, og igen er det karakteristisk hvordan friluftslivet i KFUM kædes sammen med den kristne dimension. Friluftssangene skal ses i lyset af at der var stærk interesse for frilufts- og spejderliv i YMCA og andre ungdomsorganisationer for drenge i disse år. Spejderkonceptet som en del af det kristne ungdomsarbejde blev introduceret af Gunner Engberg i foreningen i 1909 og førte til dannelsen af *KFUM-spejderne* i 1916.³³ I 3. udgave af *De Unges Sangbog* er fire sange indekseret som F.D.F.-sange, hvilket vidner om samarbejdet med beslægtede spejderforbund.³⁴

I *Afsted, afsted fra Disk og Butik* opfordres de unge mænd til først at forlade byen i samlet trop (vers 1), lege i skoven (vers 2) og love Gud der (vers 3). Tilsvarende i *Herligt en Sommerdag* som fik status af ungdomsafdelingens skovturssang. Ricard har i versemål (og melodi) beregnende lagt sig op ad Johan L. Heibergs *Herligt en Sommernat* fra det kendte syngespil *Elverhøj*. Igen tjener sangen til at skabe fællesskab mellem de forskellige unge mænd omkring tjenesten for Gud (vers 3).

1. Afsted, afsted fra Disk og Butik,
Fra Døgnets Vrøvl, de Skænd, som du
fik;
Hvem gider længer vade i Støv,
Naar andre gaa under Bøgenens Løv?
Rask afsted, du unge Gut,
Kast din Bog, smid din Høvl,
Vær ikke træg og mut,
Kom nu med uden Vrøvl!
Raske Drenge, Ungdomsskare,
Aa, det er dejligt at fare!

2. Til Fest, til Fest i Bøgenes Hal,
Hvor Fuglen kvidrer, Luften er sval;
Spring om og hop som Hjorten saa rap,
Stem op og syng kun med Fuglen
omkap!
Her er lyst, og her er grønt,
Her er frit, ingen Tvang,
Se, hvor alt er pyntet kønt
Over Sø, over Vang!
Raske Drenge, Ungdomsskare,
Aa, det er dejligt at fare!

3. Vor Drot, vor Helt er Himmerigs
Søn,
Ham hylde vi med Sang og med Bøn.
Guds Riges Dør han aabned paany!
Slaa Harpen, syng, saa det runger mod
Sky!
Syng, saa Himlens Englehær
Flyver ned, synger med,
Lover, priser Jesus kær
For hans Død, for hans Fred!
Ungdomsskare, Raske Drenge,
Slaa kun for Jesus paa Streng!

M. Sam. Jørgensen

1. Herligt en Sommerdag
Under det kendte Flag
Mandstærke alle sig flokke!
Markernes Blomsterflor,
Fuglenes Sangerkor
Skoven og Søen os lokke.

2. Se, den er broget nok,
Hele den unge Flok:
Een piller ellers Rosiner,
Har gaar en Malerklæt,
Dér faar en Smed du fat,
Hist gaar en vigtig Latiner.

3. Men trods forskellig Rang,
Gaar de den samme Gang,
Tjener den selvsamme Mester,
Ejer den samme Aand,
Hylder med Mund og Haand
Kongen i Øster og Vester.

4. Se, hvor Naturen staar
Frisk i den lyse Vaar,
Den har jo lige holdt Pinse:
Lærkernes Klokkeklang
Ringer til Fest i Vang,
Bøgenes Løvkroner glinse.

5. Ja, hvor vor Herre kan
Pynte vort lille Land,
Alt er som vasket og fejtet:
Blomsten saa blid og ren
Smiler til hver og én;
Bare dens Uskyld du ejed!

6. – Herligt en Sommerdag
Nyde i fulde Drag
Ungdom og Foraars som denne!
Men den er snart forbi,
Gud ske Lov, saa har vi
Pinsen, som aldrig faar Ende!

Olfert Richard

En tilsvarende sang er *Draaben perler paa hvert Blad* af [B.], hvor glæden over naturen næsten kammer over i panteisme i vers 2: *Lunden taler til mit Sind, /Kalder mig til Andagt ind. Sagte lyder Vindens Brusen, - Hvad er det mod Aandens Susen/i en Sjæl, som tror paa Gud? Lignende træk ses i Ricards Naar Morgensolen kigger, hvor de unge mænd sammenlignes med ranke bøge der synes "som vil de rejse vort Hoved op til Bøn."* (vers 5).

Der er dog en tendens i andre friluftslivssange som er væsentligt stærkere end panteisme. I Mads Nielsens *Solen glitrer over Voven* udvikles den indledende længsel efter at komme væk fra byen og ud i naturen (vers 1-2) til en stærk selvbevidsthed.

1. Solen glitrer over Voven
Og slaar smut i Sø og Sund,
Drysser Guld paa Bøgeskoven,
Kysser Engens Blomsterbund,
Byder Ungdom ud som Gæst
Til det unge Foraars Fest.

2. Og vi følge den, vi unge,
Ud fra Byens kvalme Luft,
Ud at fylde Sind og Lunge
Med det friske Foraars Duft,
For at samle Indtryk ind,
Der kan ranke Sjæl og Sind.

3. Fylkes vil vi om vort Banner
Som en trofast Fanevagt,
Ranke Rygge, aabne Pander,
Med det godes Sag i Pagt,
Karske indtil Sjælens Grund
Og med Viljen stræk og sund.

4. Vise vil vi hele Verden,
At paa Troens gamle Grund
Staar en Ungdom, frank i Færden,
Viljestærk og sjælesund,
Som har drukket Livets Mod
Af Guds Naades dybe Flod.

5. Høres skal det over Sogne
Som Fanfare til en Fest,
At vi unge vi er vaagne,
Det er os, der leve bedst,
Det er os der har den Tro,
I hvis Læ vort Folk kan gro.

6. Samlet staar vi under Flaget
Om den kristne Ungdomssag
Hjælp os, Gud, at holde Taget
Aldrig sænke Korsets Flag,
Følge det i Sol og Fest
Og i striden Storm og Blæst.

Mads Nielsen

1. Danske Drengeløft jert Hoved!
Ret nu Ryggen kækt!
Vis, at der er Mod og Kræfter
I den unge Slægt!
Se vor Fane herligt vajer:
Det er Dannebrog,
Mærket rummer hele Jorden
Og vor Bibelbog!

2. Kristne Drengel ned fra Himlen
Faldt vort gamle Flag,
Da paa korstog danske Drengel
Vandt det store Slag.
Og paa Korstog end vi drager
Under Korsets Tegn.
Mange Tusind følger under
Hver en Himmeleegn!

3. Kristi Korsmænd! vi vil kæmpe,
Ingen knibe ud.
Største Sag og største Sejer!
For vi tror på Gud.
Alle Jordens kristne Drengel,
Vil I følge os?
Alle Verdens onde Magter
Vil vi byde Trods!

4. Fremad Korsmænd! dristig fremad
For vor Høvding's Sag.
Kransen faar hver ærlig Stridsmand
Paa den store Dag.
Gyldne Straaler kranser Navnet,
Som vi alle bær'.
Helses Helt fra Paaskemorgen
Du vor Høvding vær!

5. Kristi Stridsmænd! lad kun høres
Vidt vor Fanesang.
Kristne er de bedste Drengel
Nu i Danmarks Vang!
Fanen vinker, Korset blinker.
Lydt vi jubler ud:
Sammen staar vi, Sejren faar vi
I vor Kamp for Gud.

-l-n.

De ranke rygge og den stærke vilje får *"Livets Mod af Guds Naades dybe Flod."* (vers 4). Det at være ung og kristen (dvs. KFUM'er) giver drengene en overlegenhed i forhold til andre. I fanesangen *Danske Drengeløft jert Hoved* siges det direkte: *"Kristne er de bedste Drengel/Nu i Danmarks Vang!"* (vers 5).

Kernepunktet i sangen er en lovprisning af Dannebrog. Det korsmærkede flag giver via korstogene (og herunder Dannebrog's fremkost ved slaget i Estland i 1219) koblingspunkt til en global missionsiver gennem det internationale arbejde for kristendommens sag (vers 2-3). Sangens sidste vers vender tilbage til de danske forhold, og kristendommens sandhed og overlegenhed, som den kommer til udtryk hos drengene i KFUM, bliver som konklusion slået fast. Legitimationen fås gennem dannebrog, som

kommer til at stå som et symbol på en ældgammel dansk kamp for det kristne budskab. Et tilsvarende fællesskab omkring fanen kommer frem i Fridriks-sons *Hil dig vor Fane god*. Denne sammenkobling mellem fædreland og den kristne ungdom går igen i andre sange af [-l-n.]. *Herre, læg dog Danmarks Saar* er en direkte bøn om at få Sønderjylland tilbage og ikke at glemme Danmark. Der henvises til bibelhistorien: *"Du, som ledte Israel frem,/Før de Sønderjyder hjem,/Hjem til Moderlandet."* (vers 1), og det at være i opposition til Preussens besættelse paralleliseres til at holde sig fra den kanaa'næiske afgud Ba'al (vers 4).³⁵ Dette fører via et ydre missionsperspektiv, hvor missionen i Grønland og Indien nævnes (vers 3), til en direkte appel til de unge om at *"bære Danmarks Sag"* (vers 4) og til Gud om at øge *"de unges kærlighed/Til det gamle*

Danmark" (vers 5). Det samme tema gør sig gældende i sangen *Tusind Vintre er det siden Danmarks første Jubud*. Heri fremhæves det danske sprog via salmebogen som verdens bedste, og som et argument for at befri Sønderjylland fra "*Voldsmænd*" (vers 3). Derfor opfordres de unge til i solidaritet at bede for områdets befrielse (vers 5-7). Endelig skal også nævnes [-s.-r.] *Højt op mod Norden er der lagt et lille fattigt Rige*. Her laves en parallel til vikingetiden og nutidens unge (vers 5-6): *Tag, Herre, du vor simple Sang/som Tak for al din Gave!/Slaa Englevagt om Mark og Vang,/luk Leddet for vor Have!/Og lad der forstres her i Nord/en Slægt af kjække Unge, hvis bedste Styrke er dit Ord/i Hjærte og paa Tunge!* Udtrykket "Leddet for vor Have" giver associationer til den kendte sang *Danmark dejligst Vang og Vænge*, hvor tyskerne betragtes som fjenden, der truer Danmark fra syd, hvilket får dronning Thyra til at efterlyse en beskyttende mur mod fjender sydfra.³⁶ Da den står i samme kategori som *Tusind Vintre er det siden* og *Herre læg dog Danmarks Saar*, er det oplagt at forstå budskabet som en del af modstandskampen mod Preussens overtagelse af Sønderjylland.

Den sidste af kategorierne kan som en fællesbetegnelse kaldes ungt kristenliv. Det er sange som berører forskellige sider af kristenlivet set fra en ungdoms perspektiv. De har alle KFUM-fællesskabet og de unge medlemmer som det centrale. I overensstemmelse med kategorien *Konfirmandfest* appellerer nogle af sangene til at begynde på en ny fase i livet og i den forbindelse "at følge Jesus ud i verden." Nogle af sangene fremstilles som de unges eget syn på livet så som *Vi er ranglede Børn, Da jeg var en Smaadrenge* og

Der vokser ingen Roser. I en anden gruppe er det den ene gruppe (unge) som appellerer til den anden om at bakke op. Det kommer til udtryk i en agiterende sang som Ricards *Hej, vil I med!*, hvor KFUM sammenlignes med en båd, som tager de unge drenge bort fra "*Mor og den fædrene Jord*" (vers 2) for at "*drage på Krigstogt i Fredsfyrstens Navn*" (vers 3). Ligesom i de førnævnte nationale sange bruges metaforer fra militæret. I Fridrikssons *Kongen kommer!* er denne tendens gennemført, hvor Jesus fremstilles som en krigskonge og de unge som hans soldater:

1. Kongen kommer! Vagt, staa op,
Præsentér Gevær!
Se hans hvide Ganger,
fulgt af Engles Hær,
Kongeborg, luk nu op Porten høj og vid,
Se, din Konge kommer hid at mønstre til Strid.

2. Blandt de yngste har han valgt
sig en Æresvagt,
under hans Kommando
staa I uforsagt.
Liv og Blod, Ungdomsmod giv ham, kække Dreng,
Straks, for du ej véd, naar du rede skal din Seng.

3. Konfirmant! Paa Sejrens Dag,
Du fortryder ej,
om i dag du vælger ham
og Livets vej.
Kronen skøn, Sejrens Løn bliver dig til Del,
ret dig, sku ham, følg ham, kron ham, giv ham dig hel.

4. Tag saa Herrens Rustning paa,
følg ham, hvor han gaar,
Dagen gaar saa hastig,
snart du Maalet naar.
Nu er Tid, vil du med, kom saa uforsagt,
ingen Tøven, Herren venter paa sin Æresvagt!

Fr. Fridriksson

1. Ung var han, der red i Solen
Rank og sagtelig paa Folen,
Lige løst fra Hyttens Dør.
Saadan vil han endnu æres,
Vil paa unge Hænder bæres;
De har ingen baaret før.

2. Han var Søn, og se, han taler
Midt i sine store Kvaler
Om sin Moders Fremtidshjem.
Og han vil de unge lære
Deres Mo'r paa Hænder bære,
Hun, som først har baaret dem.

3. Han var Jøde, og da Skaren
sang omkring ham, blind for Faren,
for sit Land og Folk han græd.
Fager er den danske Ager,
Ungdoms Virke ham behager,
han velsigner Jordens Sæd.

4. Han var Lys, og han vil lyse,
lyse ind, hvor Hjerter fryse,
lyse ud, hvor Mørket bor.
Han vil ingen Sjærner slukke,
han vil ingen Døre lukke,
Glæden i hans Fodspor groer.

5. Han var Lammet, sære Tanke!
Paa den golde Korsets Planke
Blodets røde Rose sprang.
Men han lever, Gud til Ære!
og med Fryd de Unge bære
Korsets stolte Fanestang.

6. Han var Gud, og endnu rider
sagte han igennem Tider,
til den sidste Time slaar.
Altid Ungdomsskaren stiger,
som fra alle Jordens Riger
i hans Kongefølge gaar.

Olfert Ricard

Det kollektive aspekt kommer også frem i den mest kendte af Ricards sange, fællesbønnen *Ungdommens Frelser*, hvor netop Jesus som ungdommens frelser og ven betones. Han skal hjælpe de 'vildfarne' unge fra "*Verdens Lyst og Larm og Pine*" (vers 1) ind i sit fællesskab (som i konteksten er lig med KFUM), og i forlængelse af helliggørelsesteologien skal han hjælpe dem til at sejre i kristenlivet.

I det hele taget fremstilles Jesus som de unges forbillede i Ricards sange. Det kommer tydeligst frem i *Ung var han, der red i Solen*, hvor Jesus ligesom i Kongen kommer! fremstilles som en ungdomskonge, der søger efterfølgere. Det ungdomsfokuserede aspekt i

sangene har en tendens til at gå over i decideret ungdomsdyrkelse flere steder. Både Ricards *Vi er ranglede Børn*, Mads Nielsens *Solen glitrer over Voven* og [-l.-n.]'s *Danske Drengeløft jert Hoved!* har en tendens til at gøre den ungdommelige karakter til en værdi i sig selv. I sidstnævnte kædes det som bekendt sammen med national stolthed. Mest udtalt er det i Fridrikssons *Der er Roser på Kind* og Ricards konfirmandsang *Jeg elsker to røde Kinder*. Sidstnævnte er en direkte kærlighedserklæring til de unge mænd, som går over i formaninger om at "*ile fremad under Korsflag tillands og tilvands*." (vers 6).

Samlet set giver sangene et godt indtryk af

hvilke værdier, hvilket miljø og hvilke egenskaber hos de unge, lederne i Københavns KFUM med Olfert Ricard i spidsen har forsøgt at fremelske. Grunden blev allerede tilrettelagt fra foreningens officielle offentlige indvielse. Indvielsesfesten ved Københavns KFUM's nye bygning den 16. september 1900 var en ny begyndelse for den 22 år gamle forening. Det var en anledning til at se fremad og kaste nye store perspektiver på arbejdet.³⁷ Kantatens forfatter, den førømtalte stiftsprovst Jakob Paulli var medlem af KIM's bestyrelse. Indholdet af hans to sange fra kantaten udgør på mange måder den grund som de øvrige sange blev skabt på.

1. Hvis Danmarks kommende Dage
skal lyse med Morgenskjær,
da maa vor gamle Moder
fostre sin Ungdomshær
saa frisk som Suset i Skoven,
saa stærk som Bølgen i Fald,
en Slægt, der ejer en Fremtid,
fordi den vil, hvad den skal.

2. En Ungdom, der ikke maa hildes
af Nattens besnærende Blund,
hvis Øje spejder aarvaagent,
mens Tanken er klar og sund;
en Ungdom, hvis Hjærte banker
med alt det bedste i Takt,
og møder som frivilligt Mandskab
til Sandhedens Tempelvagt.

Jakob Paulli

1. Skal engang du kunne skal binde
Sejrens Løv omkring dit Haar,
lær af dem, der alt som unge
søgte Plads i Kongens Gaard.

2. Lære af Samuel at vogte
Lampen i Guds Helligdom;
hør som han, naar Gud vil tale,
kom, naar Herren siger: kom!

3. Lær af Hyrdedrengen David
med sin Hjord ved Bethlehem
i det smaa at vise Troskab
i din Gjærning og dit Hjem.

4. Og om end dit Arbejd tykkes
kun at sætte svage Spor,
kast dit Garn med Simons Løsen:
"Herre Jesus, paa dit Ord!"

5. Skal din Vilje vinde Styrke,
maa den bøjes frit og let,
derfor lær af ham at lyde,
som var ung i Nazareth

Jakob Paulli

Hvis Danmarks kommende Dage har flere lag. Et hovedaspekt er fokuseringen på ungdommelig opdragelse: hvis landets fremtid skal blive god, må de unge besidde nogle bestemte egenskaber så som friskhed, styrke, vilje, klarhed, mod osv. Budskabet kan både opfattes som en opfordring til de unge, som en formaning til de unges ledere i KFUM og især til det øvrige samfund, da det er hele Danmark, det drejer sig om. Sangen smelter altså de unges og ledernes ønsker om de unges fremtid sammen. *Skal engang du kunne binde* er en opfordring til den unge om at tage ved lære af de ældre forbilleder – dvs. de bibelske forbilleder Samuel, David, Simon Peter og ikke mindst Jesus.

Verdensbilledet bag sangene

Ligesom Ricard skrev hovedparten af sangene, formede han også den overordnede teologi i Københavns KFUM.³⁸ Jeg vil her fokusere på den del som falder i forlængelse af sangene. Ligesom i *Skal engang du kunne binde* spillede Jesus som unge mænds forbillede en afgørende rolle hos Ricard. Denne betoning af forbillede for de unge (hvoraf Jesus var den største) findes i flere af sangene. Dette hænger sangen med Ricards idealisme. Han videreudviklede foreningens syntese af kristen vækkelse og almen dannelse, og hans teologi var præget af amerikansk vækkelsesteologi og dansk borgerlig idealisme. I modsætning til mange af de øvrige ungdomsledere i KFUM kom Ricard fra en københavnsk borgerskabskultur. Faderen var departementschef og af fransk afstamning. Han har fra fødslen været i kontakt med det københavnske borgerskabs mænd og kvinder og deres idealer.³⁹

Ricard overtog helliggørelsesbevægelsens tankegang om mulighed for gradvis vækst i kristenlivet, og i sin undervisning betonede han den enkelte kristnes subjektive forhold til Gud med Kristi soningsoffers forsonende og forløsende kraft på menneskesindet.⁴⁰ Denne helliggørelseslære kombineredes hos Ricard med tanken om dannelse, hvilket også var i pagt med YMCA's idé. Målet var det harmoniske menneske med Jesus som ideal. Deri lå en stræben efter at kunne nå det fuldkomne ligesom Jesus var fuldkommen. I en juleprædiken sagde Ricard:

"Endelig er et Menneskeliv blevet levet her på Jorden, som det skulde leves, og som Gud havde tænkt det, fuldkomment og udadtil. Nu er det en Ære at være et Menneske, men en Ære,

som forpligter...Og derfor klædtes han Julenat i Kød og Blod, for at begynde et Menneskeliv forfra og leve det til Ende med alle dets Glæder og Sorger og efterlade os et Ideal, et uforgængeligt Billede, som altid siger til os: Sådan kan et menneskeliv leves; sådan skal du leve det!"

Hans 'livsvejledningsbog' for unge mænd, KFUM's bestseller *Ungdomsliv* blev lavet som en idealbog for at opnå denne nye mandstype: "*Her skal tegnes et Billede af et ungt Menneske i Jeres Alder – saadan som jeg kunde tænke mig, I gjerne vilde være.*"⁴² Bogens otte afsnit bærer overskrifterne: I. *Dit Land*, II. *Dit Hjem*, III. *Din Fritid*, IV. *Din Kamp*, V. *Din Gjerning*, VI. *Dine Ord og dine Tanker*, VII. *Din Karakter og dit Ydre*, VIII. *Din Herre og Frelser*. Afsnittene udtrykker fikspunkterne for en ung mands idealer: fædrelandskærlighed, trofasthed over for familieideal, selvkontrol, fremtoning og endelig troen på Kristus. Det er i høj grad borgerlige idealer der betones, og det er da også karakteristisk at traditionelt centrale elementer fra kristentroen så som nadver, Bibelens betydning og bøn indgår som tillæg. Hvad det kunstneriske angår opfordres den unge mand til at bruge sine musikalske talenter og læse gode bøger (Ricard omtaler forfattere som fx Shakespeare, Goethe, Adam Oehlenschläger, Bjørnstjerne Bjørnson og Selma Lagerlöf).⁴³ Resultatet af Ricards tænkning blev en forening præget af stor fremtidsoptimisme og et stort fokus på ungdommens muligheder.

I mange af sangene er der som påpeget ovenfor en grundlæggende betagelse af ungdomstiden, hvilket også kom til udtryk i Ricards teologi. De unge kan skabe en bedre fremtid. Med udgangspunkt i opfattelsen af Jesus som forbillede (fortællingen om Jesus som

12-årig til templet ligger til grund – Luk. 2,41-52), og med henvisning til amerikansk psykologisk forskning (William James og George A. Coe) påpeger Ricard tiden omkring de 15 år som den ideelle gennembruds-alder for religiøse erfaringer.⁴⁴ De unge har en længsel efter det guddommelige og en uskyld som kan komme kirken til gode:

*"Kirken har brug for Ungdommen. Det lystede dens Herre, da han holdt Indtog i Jerusalem, at ride paa en Aseninde, som ikke havde baaret noget Menneske før; og det lyster Ham den Dag i Dag paa hans Sejrstog gennem Verden at bæres frem af unge Arme, der ikke først har baaret alle andre Guder og kæmpet sig trætte i Verdens og Syndens Tjeneste."*⁴⁵

Denne tillid til ungdommen kommer også til udtryk i forbindelse med det nationale. Henvendt til sine mere pietistisk-indstillede skeptikere fra provinsens IM siger han i en tale fra 1913:

"Jeg er glad over, at de nationale Strænge har faaet Lov at klinge stærkere indenfor den kristne Ungdomsbevægelse i de senere Aar. Vi vil bygge Danmark allesammen. Og vi vil bygge med paa det hele Danmark. Lad de Ældre laase sig inde i deres Parti-Baase. I Ungdomsaarene er det det fælles, som har vor Interesse. Og intet forener Ungdom fra forskellige Hjem og Samfundsklasser som det,

*at have den samme Gud og Frelser...Vi har forskellige Meninger, men samme Maal, og 'Maalet er Danmarks Frelse'".*⁴⁶

I modsætning til Vilhelm Beck og IM fremgår der her tilsyneladende ikke noget skel mellem en åndelig og en politisk/national frelse.

I førortalte *Hvis Danmarks kommende Dage* er udgangspunktet, at hvis Danmarks fremtid skal blive god må denne ungdomstype være præsent.

Det følges op: *"Da maa vor gamle Moder/Fostre sin Ungdomshær"* (vers 1).

KFUM's ledere i deres opdragelse af de unge bliver altså repræsentative for fædrelandet (her med den kendte allegori for fædrelandet som moder).

I flere af sangene (ikke mindst [-l.-n.]s) drages fædrelandskærligheden ind i forkyndelsen. Denne måde at knytte fædrelandskærligheden på de bibelske beretninger gjorde sig gældende i foreningernes forkyndelse. Ligesom i Paulis sang var ærinde hos Ricard primært indre moralsk oprustning, når han talte om nationens tilstand, men alligevel holdt han sig ikke tilbage med at bruge bibelske begreber og allegorier til at forsvare nationen. Et eksempel er en tale fra 1910, hvor lignelsen

Ud over at skrive sange malede Axel Jarl (Jørgensen), bl.a. dette billede af Jesus som tolvårig i Templet, som hang i Borgens "Ungdomssal". Et vigtigt element i både Jarls og Ricards sange var en stærk betagelse af ungdomstiden, som også kom til udtryk i Ricards forkyndelse. Ifølge Ricard har de unge en længsel efter det guddommelige og en uskyld som kan komme kirken til gode (Olfert Ricard: K. F. U. M. som Verdensbevægelse, Den kristelige Ungdomsbevægelse – Et Festskrift i Anledning af K. F. U. M.s 25-Aars Jubilæum i København, 1903, s. 18. Se også Ricard: Nogle Tanker om Ungdommen og Kristendommen, sst. s. 71f.). Billedet er taget fra et fotografi i *Maanedstidende for KFUM i København* 4, 1914, s.45.]

om tjenerne, der fik forskellige talenter betroet (Matt. 25,14-30) bliver udlagt som et billede på folkene, der fik deres lande betroet:

*"Danske Mænd og Kvinder, nej, det er kun et Skræmmebilled [at skulle leve under tysk Regimente]. Saadan vilde det gaa Danmark, hvis ingen Himmel hvælvende sig over det. Saadan bliver vi kun, hvis vi giver os vor Selvopgivelse og Trods i Vold. For det er Helvede. Det er sandt, Danmark er en Nation, som kun har faaet **den ene Talent**. Det er ofte forstemmende og bittert at tilhøre en liden Nation. England med de fem Talenter og Tyskland med de to, de kan sagtens."* ⁴⁷

Det er en grundlæggende tanke at nationen er givet af Gud som et særegent fællesskab for danskere, og fædrelandskærligheden ligger dybt i dem. Derfor bør danskerne tage sig sammen og omvende sig til kristendommen, hvorved nationens karakter (som ellers beskrives som dovenskab og mindreværd) vil styrkes.

Det fremgår dog også at han ikke havde de store forventninger til samtiden. Men det havde han til gengæld til ungdommen.

Fællessangens funktion

Fællessangen spillede en stor rolle ved møderne, som var foreningernes kerneaktivitet. Møderne havde et prædikenlignende foredrag som midtpunkt og mindre indslag som øvrige aktiviteter. Fællessange fungerede som bindeled mellem delene. I modsætning til provinsens KFUM suppleredes foredragene i københavnsaf-

delingen med mere almene foredrag om tidens emner ligesom i de grundtvigske foreninger, da man jo af princip ikke ville være for pietistisk. Senere biskop i Viborg, Axel Malmstrøm redegør for et sådant forløb i sine erindringer:

"K. F. U. M. erne var stolte og glade over at kunne vise de andre, hvor godt der var i deres Forening. Et Foredrag blev holdt, eller der blev læst op, frit Samvær (lykkelige Sekretær, der kan spille Klaver eller Orgel, mange døde Punkter er bleven over-

vundne ved sligt og ved Sangens Magt), den uundgaelige og nødvendige Kaffe, og til sidst en kort og frisk Andagt, hvor Maalet med det hele: Jesus Kristus klart føres frem." ⁴⁸

Citatet ovenfor vidner om at sangene blev brugt som varemærke for KFUM. Fællessangen havde en stærk virkning. Den førømtalte Fridrik Fridriksson beskriver forløbet af sit første KFUM-møde i København den 6. januar 1895 således:

"Pludselig blev der ringet med en Klokke. Øjeblikkelig blev alt stille, og saa blev der et Røre, mens Bøger og andre Ting blev

fjærnede. I utrolig kort Tid kom alt i Orden. De ca. 300 Dreng havde sat sig paa Bænkene, og Ro og Stilhed herskede i Salen. En Salme blev sunget; hvor de Dreng kunde synge, unisont og ukunstlet, men med Kraft og Begejstring. Det var aldeles vidunderligt. – Kort Bøn – Hovederne bøjede sig, som om Vindpust var gaaet over en Ager. – Lydløs Stilhed. Talen, en opbyggelig bibelforklaring, paahørtes med stor Opmærksomhed, og saa den herlige Sang igen. Jeg sad som forstenet. Var det muligt at samle saa mange københavnske Dreng og faa dem til frivilligt

Olfert Ricard var en karismatisk forkynder som mange unge mænd blev tiltrukket af. Her taler han ved et studentermøde på Vejrhøj ved Fårevejle i 1911.

at lytte til Guds Ord.”⁴⁹

Det er tydeligt at for Fridriksson var fællessangen med til at give ham et positivt indtryk af foreningen, og det styrkede hans modtagelighed overfor foreningens budskab. Nu kunne man mistænke ham for på sine gamle dage at ville propagandere for KFUM-bevægelsens herligheder gennem sine erindringer og herunder gøre oplevelsen mere bevægende end den reelt var. Men på den anden side bekræfter netop dette at Fridriksson viede sit liv til bevægelsens fremme, at mødet med KFUM var noget oprigtigt stort for ham. Storbymissionæren C.V. Christensens erindringer er ligeledes et vidnesbyrd på sangens betydning. Han skriver om sin ven Axel:

*”Vi lærte hinanden at kende på Carlsberg. Han var en glad gut, som med glæde sang sine ungdomssange for os (han var KFUM’er).”*⁵⁰

Som det fremgår af citaterne ovenfor var det lederne som styrede sammenkomsterne. De var bevidste om fællessangens betydning og brugte den aktivt i dannelsesøjemed. Olfert Ricard skriver i sin bestseller Ungdomsliv:

*”Vi synger gjerne i vore Ungdomsforeninger, – gid vi sang meget bedre! Igjennem en ren og lys Ungdomstid toner der glade Sange. Syng med! Lær mange Vers og Sange udenad, hvis du har let ved det, – baade Salmer og andre Digte! Det gjør godt i et Vennelag og paa Ture i det fri, og du selv vil ogsaa faa Glæde deraf.”*⁵¹

Både af Christensens og Ricards udsagn om sangene fremgår det at KFUM-sange og glæde hørte sammen. For Ricard var en god ungdomstid lig med glade sange. Desuden kommer det frem af Ricards udtalelse at sange har en vigtig funktion i skabelse af fællesskab, fx

på ture i det fri. Denne vægt på fællessangen forblev vigtigt for lederne. Ricards afløser og Københavns KFUM’s senere generalsekretær Gunner Engberg (generalsekretær i en årrække efter 1914) skriver om musikkens betydning i foreningerne:

*”Det er en Selvfølge at Sangen faar en særdeles rummelig Plads alle vegne, hvor Ungdom samles. Derom har vi altid været enige. Sange har for mange Unge været Døren ind til en underfuld Verden; den bereder Vej for Ordet, idet den ’stemmer’ os; den giver Luft for den opsamlede Begejstring, – eller for det Suk, Talen kan have kaldt til Live; den prædiker efter, naar Præsten er gaaet af Talerstolen, og den følger – o saa værdifuldt! – ud i det daglige Liv, hvor vi skal staa vor Prøve, og hvor vi kan trænge til al den Løftelse, vi kan faa. Sangen forener; ’hvad to eller flere er fælles om, møder altid op, naar der synges’. Derfor skal alle synge med!...Om Arten af de Unges Sange behøver vi knap at tale. Der skal i de Unges Sangbog være Plads for alt godt, lige fra Salmen til den lille, muntre eller rørende Vise. En hel Jakobsstige skal der kunne bygges af Sangene, fra Visen til Salmen og den Sang, der er en Bøn. Der skal i en Ungdomsforening være stor Oplagthed til at lære nye Sange og Melodier; og skulde man ønske vore Foreninger én Modesag, kunde det være denne: at kunne Salmerne og Sangene udenad! Saa følger de bedst med ud i Dagligdagen. Der synges meget og gerne hos os, om end formodentlig endnu med temmelig ringe Kultur. Dette kunde blive bedre med nogen Undervisning. Men det, som er os mest om at gøre, er, at Sangen lærer dem Kristendom, at den er sund, og at Melodierne er saaledes, at de følger Folk fra Møde! Bare vi (som Svenskerne og Tyskerne) havde nogle flere Sangkor og Orkestre! Der kan tjenes prægtigt med saadanne!”*⁵²

Det fremgår tydeligt hvilken vægt Engberg tillægger sangen. Sangen kan noget som det talte ord i mindre grad evner. Gennem sangen kan ordet bedre fæstnes i hukommelsen, og den afspejler den følelsesmæssige

respons på prædikenen. Som han skriver i 1914: "*Vil man rigtig lære unge noget, saa skal man give dem det i en Sang; saa har de det!*".⁵³ Det, som Engberg her omtaler, er sangens anamnetiske karakter. Gennem fællessang er det muligt at skabe en kollektiv erindring som via gentagelse kan genoplive bestemte følelser i forbindelse med bestemte erfaringer i fortiden.⁵⁴ Dermed bliver sangen et vigtigt redskab for foreningens forkyndelse og prægning af de unge. I beskrivelsen af sangens art nævner Engberg en dobbelthed: på den ene side skal genren være bred, og man fornemmer at han ønsker at sangen skal have en folkelig opbakning; på den anden side ønsker han større kultivering og skoling omkring sangens udførelse, det fører ham til at ønske flere sangkor og orkestre. Ligesom Ricard betoner Engberg sangenes fællesskabsdannende funktion.

Ud fra disse citater er det tydeligt at fællessangen har haft en identitetsskabende funktion. For udefrakommende (Malmstrøm, Fridriksson og Christensen) blev fællessangen et varemærke for KFUM – sangen var med til at karakterisere KFUM's egenart og drage dem til foreningen. Lederne brugte bevidst fællessangen som virkemiddel; hos Ricard som et udtryk for en sund livsstil, og hos Engberg som et middel til bedre at kunne huske forkyndelsen. Det fremgår at sangene forener både fællesskab, tilegnelse af det forkyndte budskab og respons på det forkyndte. I en nytårshilsen til medlemmerne skriver Ricard:

"Naar da det nye Aar atter aabner sine Porte til det ubekendte Land, som hedder Nittenhundrefem, saa vil vi syngende hans Pris gaa ind gennem Porten, thi Livet hernede er Forgaarden til Himlen, og derfor vil vi takke og velsigne hans Navn!

Og jeg kender en rød Borg med en smuk Gaard og med en lys Festsal og med venlige Stuer og med mange kære Ansigter, der gaar ud og ind dér, og jeg fornemmer særlig ofte dér, at jeg er i Himlens Forgaard...og gid der maa fostres en ny Lovsang og et nyt Tjenersind hos Ungdommen, der har sin Gang her!"

Ricard henviser til den nye bygning, som i pagt med sin symbolske funktion blev kaldt *Borgen*.⁵⁶ I dette citat er sangen ikke blot en formidler af det kristne budskab, det bliver løftet op i en religiøs dimension, hvor de syngende KFUM-medlemmer bliver en del af en himmelsk manifestation på jorden. Fællessangen var altså ikke blot et pædagogisk redskab til at huske budskabet bedre og til at påvirke de unge i en bestemt retning, det var også en manifestation af Himlen og Guds nærvær i KFUM. Sangen skulle indgå i den nye bygnings manifestation af Guds herlighed i København via foreningen.

I musikken kan Gud komme nær, ja den kan endda ifølge Engberg være en *Jakobsstige* op til Gud. Begrebet har sin baggrund i beretningen om patriarken Jakob fra det Gamle Testamente, som i en drøm ser en stige fra Jorden til Himlen med engle på. I den forbindelse møder Gud Jakob og giver ham et stort løfte.⁵⁷ Musikkens rolle i fællessangen bliver altså at udvide erkendelsen og tilegnelsen af Ordet på den emotionelle plan. Det er tæt på at sangen selv bliver guddommeliggjort. Derfor kan det ikke undre når lederne har vægtet en god fællessang og musikkultur i foreningerne højt.

Melodierne

Som allerede nævnt benyttedes kendte melodier i forbindelse med sangene. Det drejer sig dels om koraler

fra den folkekirkelige tradition og om fædrelands-sange fra den verdslige danske folkesangstradition.⁵⁸ I valget af melodier har Ricard dog sandsynligvis ikke haft så stor indflydelse, idet han selv indrømmer at musikalske færdigheder ikke var hans stærkeste side.⁵⁹ I forbindelse med brug af kendte sange er det blevet påpeget hvordan der har været en udpræget overtagelser af kendte melodier til egne tekster i de folkelige bevægelser omkring århundredeskiftet. Ved at overtage en kendt melodi er den nye tekst indgået i en dialog med melodiens symbolske indhold. Dette har særligt gjort sig gældende i forbindelse med fædrelandssange.⁶⁰ Ved at bruge kirkekoraler har sangene fået det kristelige indhold som knyttede sig til KFUM's selvforståelse. Ved fx at vælge J.P.E. Hartmanns melodi fra den kendte salme *Blomstre som en Rosengaard* til [-l.-n.]s *Herre læg dog Danmarks Sår* får sangen hymnisk karakter, som øger dens kirkelige kontekst. Det samme sker med *Ungdommens Frelser* og *Skønne September* som får angivet Friedrich Flemmings melodi til *Mægtigste Kriste*. Mens førstnævnte dog må siges at være skrevet i en gudstjenestelig kontekst er *Skønne September* en årstidssang. Sidste vers' tekst løfter som tidligere nævnt årstiden op på et højere plan hvor årstiden bliver symbol på KFUM's fødsel og dermed en manifestation af Guds virke på Jorden (vers 5 – se ovenfor s. 13-14). Det er dette sidste højtidelige og åndelige aspekt som melodien sørger for at betone med dens ilagte association til Löwensterns anråbelse til Gud om at manifestere sin magt i *Mægtigste Kriste*.⁶¹

Noget lignende er på færde i forbindelse med associationer til tidens fædrelandssange. Til *Tusind*

Vintre er det siden Danmarks første Julebud benyttes Peter Heises melodi til *Jylland mellem tvende Have*, hvilket symbolsk giver sangen nationalkarakter. Andre eksempler på sådanne overførsler af symbolsk indhold er *Da jeg var en Smaadrenge*s brug af *Paa Tave Bondes Ager*. Sidstnævnte sang handler om den danske reformator Hans Tausens opvækst frem til karrierens højdepunkt som biskop i Ribe. Ricards sang handler også om opvækst frem til at tilegne sig den kristne tro og blive aktiv i KFUM. Kærlighedssangen *Jeg elsker to røde Kinder* lægger sig op ad Johannes Helms fædrelandssang *Jeg elsker de grønne Lunde*, Fridriks-sons *Kongen kommer!* lægger sig op ad fædrelands- og krigssangen *Paaskeklokken kimed mildt* osv.

Alle melodierne er med enkelte undtagelser komponeret i 1800-tallet og kendetegnet ved stor udtryksfuldhed. Genremæssigt kan man dele melodierne op i fire grupper. Den ene gruppe lægger sig op ad den romanceprægede salmemelodi, som dukkede op i danske koralbøger til folkekirkens salmebog i slutningen af det 19. århundrede.⁶² Flere af sangene har overtaget kendte melodier som fx August Windings *O, sad jeg som Marie Sad* eller C.E.F. Weyses *Til vor lille Gerning ud*. Geislers tre melodier til henholdsvis *Hvis Danmarks kommende Dage*, *Skal engang du kunne binde* og *Bed for dit Hus* er eksempler på sådanne inderlige melodier. En anden gruppe som i karakter ligger tæt op ad disse er de amerikanske vækkelsessange. Med *Danske Drengeløft jert Hoved!* som undtagelse, er de alle kendetegnet ved en rolig og inderlig stil.

De øvrige to grupper er kendetegnet ved henholdsvis friskhed og patos. Det friske kommer frem

i melodiernes mange punkteringer og gående march-rytme. Det er oplagt at forstå Ricards "glade sange" som denne kategori. *Danske Drengeløft jert Hoved* (Bliss) er et sådant eksempel ligesom *Der er Roser på Kind/Vi er ranglede Børn* (Crusell) og *Herligt en Sommerdag* (Kuhlau). Det kan ikke undre at sådanne melodier blev valgt til friluftssange, som ofte blev sunget travende.

Den sidste gruppe er kendetegnet ved patos. Joseph Glærsers melodi *Høje Nord, Friheds Hjem* til *Har du hørt om den Nat* og Emilius Bangerts melodi til *Horisont til alle Sider* er eksempler på inspiration fra tidens verdslige fædrelandssange, mens Flemmings storladne hymne er valgt til *Ungdommens Frelser/Skønne September*. I det følgende vil jeg uddybe det udtryksfulde aspekt ved at gennemgå tre eksempler blandt foreningens 'egne komponister' med inspiration fra Deryck Cookes analysemetode.

Skal engang du kunne binde

Sangen stammer fra 3. del af indvielseskantaten for foreningens bygning i september 1900. Melodi og akkompagnement, som svarer til kantatens, står i Es-dur, og på begge niveauer udfoldes en stærk tonal spænding.

Melodien i sig selv er egentlig enkel med små intervalbevægelser; det største spring imellem dem er en kvart, som forekommer to gange (fra f til b i t. 1-2 og 4-5), og de øvrige er primært store sekunder og tertser. I forhold til grundtonen udgør de fleste intervaller tertser, kvarter og kvinter, og i udgangspunktet giver det et ligefremt melodisk og ekspressivt neutralt

Nr. 57. Skal engang du kunne binde.

2. Lær af Samuel at vogte
Lampen i Guds Helligdom;
hør som han, naar Gud vil tale,
kom, naar Herren siger: kom!

3. Lær af Hyrdedrengen David
med sin Hjord ved Bethlehem
i det smaa at vise Troskab
i din Gjærning og dit Hjem.

4. Og om end dit Arbejd tykkes
kun at sætte svage Spor,
kast dit Garn med Simons Løsen:
»Herre Jesus, paa dit Ord!»

5. Skal din Vilje vinde Styrke,
maa den bøjes frit og let,
derfor lær af ham at lyde,
som var ung i Nazareth.

Melodien. *Skal engang du kunne binde* fra 86 Melodier til *De Unges Sangbog* (1901), Nr. 57.

forløb.⁶³ Der er ikke angivet tempo i melodibøgerne, men man må formode at den er blevet sunget i overensstemmelse med kantaten, hvor tempoet er angivet *andante* (gående tempo).⁶⁴ Hvad det rytmiske angår, er melodien enkel med lette punkteringer som markering, der giver melodien energi og let fremdrift uden

dog at være markant. Derfor er den store overraskelse det lille tertsspring fra b til des (t. 5), som i konteksten bliver meget voldsom. Dertil kommer at tonen des er et lille septimsspring i forhold til grundtonen es, hvilket er et meget spændingsfyldt interval, som her skaber en melankolsk karakter, fordi det ikke bliver efterfulgt af grundtonen men af seksten i forhold til grundtonen.⁶⁵ Det ekspressive forstærkes af en dynamisk angivelse på tonen (*cres[cendo]*).⁶⁶ Selvom melodien med undtagelse af septimspringet er enkel, gør akkompagnementet sangen ekspressiv med mange septimforbindelser og løbende skift mellem dur- og molakkorder, hvilket er med til at skabe emotionel spænding.⁶⁷ Kombinationen af sangens enkelhed og den stærke udtryksfuldhed i takt fem giver melodien en inderlig karakter, da den både skaber affekt og samtidig stilstand. Geislers melodi må have slået an, for han har komponeret fire ud af de 46 særskilte melodier til *Ungdomssange*, hvoraf de tre har den samme karakter og udtryksfuldhed som *Skal engang du kunne binde*.⁶⁸

I forhold til Paullis tekst bliver ordet som optræder på septimtonen alt betonet. Teksten er en opfordring til den unge mand om at bruge de bibelske forbilleder hvis han skal kunne "sejre" i livet – det vil

sige få et vellykket liv og efterliv. Første vers opfordrer ham til at "*søge Plads i Kongens Gaard*", hvilket i kantatens og sangens kontekst betyder at søge ind i KFUM's

16. Kristi Stridsmænd.
Af Sønnes Sang.

Kri - sti Stridsmænd, ser I Mær - ket vif - ter højt i Sky,
Hjel - pen er her, vi har Sej - ren næ - ste Morges - gry. Hold blot Skansen,
se jeg kom - mer! det er Je - su Bæl, syng ham kjært som Svar til:
ha - ge: Ja, vi vil, o Gud!

Kristi Stridsmænd (*Danske Dreng!*) fra *Melodier til Salmebog for Søndagsskoler, Bibelklasser og Børnegudstjenester* (1887), Nr. 16.

drejebevægelse i sekundbevægelse mellem to toner, herunder tonerne a-h-a, som i egenskab af bevægelsen kvint-sekst-kvint i forhold til tonearten (D-dur) skaber en karakter af simpel glæde.⁷⁰ Det simple understreges i melodiens overordnede struktur gennem løbende gentagelse af bevægelsen (takt 1-2, 4-6). I

Borg. Alt er et lidt forældet ord som giver eftertryk til de følgende ord som unge. Melodien bliver altså en emotionel bekræftelse på opfordringen om at søge plads i gården som ung hvilket i konteksten må betyde her og nu!

Danske Dreng! Løft jert Hoved!

De amerikanske melodier

Melodien har en enkel viseform.⁶⁹ Den består at et vers delt i to strofer á fire takter med samme begyndelse: A, A^I (t. 1-8). Derpå følger et refræn, som ligesom verset består af to strofer med ens begyndelse: B, B^I (t. 9-16).

I *Danske Dreng!* er refrænet ens efter alle fire vers, og sangen ville kunne fungere som vekselsang mellem forsanger og gruppe. Første del indledes med og gentager løbende en

overensstemmelse med marchgenren er drejebevægelsen ydermere rytmisk markeret på første slag, så dette karakteristiske motiv bliver meget dominerende og printet ind i lytternes og sangernes bevidsthed. B-delen er kendetegnet ved mange tonegentagelser: fx bliver tonen d gentaget sammenlagt ni gange i t. 9-10 og 13. Historisk set er der eksempler på at en sådan tonegentagelse i hurtigt tempo (som marchkarakteren lægger op til) skaber en fremadgående karakter.⁷¹ Dette kunne hænge sammen med marchgenrens generelle brug af tonegentagelser.

Samlet set er melodien en march, som er kendetegnet ved at have en simpel og glad karakter. Samtidig giver dens rytmiske markering en fremdrift, som gør den velegnet til at trave efter, og den kan bruges som vekselsang og dermed skabe en stærk fællesskabsfølelse i sangen. En melodi som lige passer til Ricards idealer for en god sang.

Komponisten til foreningens officielle fane-sang er amerikaneren Philip P. Bliss, som skrev den til sin egen vækkelsessang fra 1870 *Ho, my comrades! See the signal*. Den blev hurtigt oversat af J.C. Brandt til *Kristi Stridsmænd, ser I Mærket* og blev hurtigt efter populær i missionske kredse.⁷² Den var allerede med i første udgave af *De Unges Sangbog* fra 1892 og blev en populær sang i Københavns KFUM.⁷³ Den skulle være blevet skrevet under inspiration fra en oplevelse i den amerikanske borgerkrig, og den er et godt eksempel på den anglo-amerikanske vækkelses fascination af den militære kultur (hvoraf *Frelsens Hær* – grundlagt 1868 – er en af de mest gennemførte bevægelser). Dette hænger også sammen med spejderideologien

fra den anglo-amerikanske verden, som jo blev introduceret i KFUM i disse år (se ovenfor s. 15).

Danske Drengeløft jert Hoved er et eksempel på en oplæring af de unge medlemmer til at blive 'krigere' for KFUM. Det verdslige militærs brug af musik til at skabe uniformitet og motivation til at gå i krig overtages.⁷⁴ Dertil kommer en overtagelse af den amerikanske vækkelsesbevægelse tænkning omkring det at de kristne er aktive soldater for Gud, som symbolsk sker ved at overtage Bliss' melodi til kampsangen.⁷⁵

Sangens enkle opbygning genfindes i de øvrige amerikanske vækkelsesmelodier, som i stil lægger sig op ad tidens typiske følsomme vækkelsesmelodi.⁷⁶ Stebbins' melodi til *Sølvsnoren brister dog engang* er også en AABB-form, mens Gordons melodi til *Min Jesus, jeg elsker dig* er AABA (bar-form med reprise). I modsætning til *Danske Drengeløft jert Hoved* består disse melodier af overvejende små intervallskridt og en idelig kredsen omkring samme tone, som skaber den følelsesmæssige ro og inderlighed.

Aftenhimmel over Fælleden – Horisont til alle sider

Denne melodi har i melodibogens udgave tre lydstyrkeangivelser; kraftigt – *f* (takt 1-8), middelkraftigt – *mf* (takt 8-12) og igen kraftigt – *f* (takt 12-15).⁷⁷

Horisont til alle Sider.

EMILIUS BANGERT.

23. *f* Ho-ri-sont til al-le Si-der, sol-be-ekin-net, vid og
fri, vaad af Dug-gen, har vor Fæl-led saa sin e-gen Po-e-
mf si. I det fjer-ne Sankt Jo-han-nes og Sankt Ja-kobs knej-ser
kry i - mod Sky, i - mod Sky.
(Olf. Ricard.)

Horisont til alle Sider fra 46 Melodier til 'Ungdomssange' (1900), Nr. 23.

Dette i sig selv giver sangen udtryksfuldhed. Melodien er kendetegnet ved et kvartspring i begyndelsen af hver linje i *f*-afsnittene, hvis udtryk forstærkes af den rytmiske accent som med undtagelse af takt 13 går igen. Dette markante indledende kvartspring fra toneartens (B-durs) kvint f til grundtonen b og via en nedadgående skalabevægelse tilbage til grundtonen,

giver melodien et stærkt udtryk af udfarende glæde og patos, som gennem den rytmiske markering, den kraftige lydstyrke og det store interval får et markant eftertryk.⁷⁸ Glæden bekræftes af den trinvis nedgang i melodien fra grundtonen b til kvinten f.⁷⁹ Dette forløb bliver oven i købet gentaget (t. 2-4). Dette bekræftes af melodiføringens gradvist opadstigende bevægelse, som kulminerer på tonen es, som indgår i melodiens største interval (en sekst i takt 6). I mellemstykket (takt 8-12) er det indledende interval mindre (en stor sekund), hvilket sammen med den mindre styrke giver en kontrast i forhold til det forrige. Dermed skærpes også kontrasten til det følgende, som består af en frase med lange toneværdier holdt i et højtliggende toneleje (takt 12-15). Det skaber en voldsom opbremsning i forhold til melodiens forløb samt en fanfareagtig kulmination i forhold til melodiens generelle tonehøjde. Den opadgående melodiske tertsbewægelse i begyndelsen af frasen (g-b-d,) bekræfter den indledende karakter af udfarende glæde og patos, som ved hjælp af de længere nodeværdier i forhold til indledningen bliver forlænget og dermed forstærket. Akkompagnementet bekræfter karakteren af patos og storhed. Det indledende motiv i de første takter er enstemmigt, hvilket understreger karakteren af melodiens intervaller. Med undtagelse af mellemafsnittet (takt 8-12) er teksturen kendetegnet ved stor spredning i tonehøjde. Det rytmisk markerede interval i begyndelsen af hver linje bliver understreget ved at samtlige stemmer følger det (med takt 10 i det roligere mellemafsnit som undtagelse). På den sidste frase gøres teksturen fed gennem seksstemmige akkorder (takt 13-15),

AFTENHIMMEL OVER FÆLLEDEN

1. Horisont til alle Sider,
Solbeskinnet, vid og fri,
Vaad af Duggen, har vor Fællede saa sin
Egen Poesi.
I det fjærne Sankt Johannes
Og Sankt Jakobs knejser kry
Imod sky.

2. Herlig Tumbleplads for Ungdom,
Folkets fælles Ejendom,
Drager stiger stolt mod Himlen, Boldte
Flyver lystig om,
Sener spændes, Lemmer strækkes,
Trætte Nerver trylles bort

3. Ungdomstiden er en Fællede.
I den fjærne Horisont,
blank og gyldenbræmmed, vinker Herren
os til Livets Dont.
Da faar Leg og Sport en Ende.
Varsler var de kun om nær
Ridderfærd.

4. Sankt Johannes og Sankt Jakobs
Klokker ringer Solen ned,
og jeg sér mig om og lytter, tørre saa den
vaade Sved;
Dagen led, mens den fortalte
jer og mig det sidste nyt

5. saadan skal det kime til mig
i en silde Sommerkvæld,
og da vil jeg glad jer byde,
Kammerater, mit Farvel.
Og det sidste nyt, I spørge,
er, at jeg har taget Hvil
med et Smil.

Olfert Ricard

hvilket skaber en bred og storladen afslutning.

Melodien er skrevet af komponisten og organisten Emilius Bangert, som var søn af foreningens formand Conrad Bangert, og man må formode, at han på den baggrund har haft godt kendskab til hvilken musik, der var bedst i overensstemmelse med foreningens fællessangspraksis. Sangen er skrevet af Olfert Ricard og optræder kun i *Ungdomssange* fra 1907.⁸⁰ Det kan forklares med at sangen udtrykker noget særegent for Københavns KFUM. Sangen er en stemningsbeskrivelse af en aften på Københavns Fællede. Omgivelserne beskrives (v. 1-2) og gøres til et billede på ungdomstiden (v. 3). Der er en jeg-fortæller som evaluerer dagens arbejde, og han er i dialog med sine kammerater (v. 5). Da den er et udtryk for lederens møde med de unge mænd, har den muligvis været brugt som en hilsen fra lederne til de unge. Måske er den udtryk for Ricards personlige hilsen til medlemmerne, hvilket i så fald bekræfter hans stærke status som foreningens ubestridte leder. Der er dog et andet aspekt i sangen, som kommer frem via melodien ka-

rakter. Melodien minder nemlig om stilen fra arbejdersange så som *Internationale* og *Marseillaisen*.⁸¹ Ved at give tekstens omtale af Københavns Fællede en sådan patetisk melodi ilægges sangen en symbolsk betydning af kamp og folkefællesskab, som fællede i forvejen havde fået for socialisterne på grund af kampen mod myndighederne på stedet i 1872. I så fald kan oplevelsen af melodien kombineret med budskabet forårsage, at fællesskabet omkring lederne i sport og leg i foreningen opleves som en parallel til de socialistiske og nationalistiske fællesskaber andetsteds i byen. Det bliver bekræftet af at Ricard benytter udtrykket *Kammerater* til de unge (v. 5), en tiltaleform som ellers var knyttet til socialistiske arbejdersammenhænge.

Sammenfatning og perspektivering

De sange, som blev skrevet og komponeret i Københavns KFUM havde som det vigtigste formål at skabe identitet for de unge medlemmer omkring foreningens fællesskab og budskab. Fællessangene knyttede sig til bevægelsens aktiviteter så som møder, ind-

vielsesfester, skovture og lignende. I deres indhold fokuserer sangene på et ideelt ungt kristenliv, som er en syntese af Jesus som det moralske forbillede samt tilegnelsen af en borgerlig karakter, hvor fædrelandskærlighed og en af militæret inspireret livsstil var vigtige komponenter. Set i forhold til foreningens baggrund i vækkelsesbevægelserne kan man tale om en borgerliggørelse. Udgangspunktet er vækkelsesbevægelsernes fokusering på den individuelle åndelige erfaring og tilegnelse af frelsen og det hellige liv. Ligesom ved provinsens møder spiller det følelsesmæssige en stor rolle i denne erfaring, og følelsesappellerende virkemidler har været en vigtig faktor i fællessangen. I forhold til vækkelsesbevægelserne i provinsen spillede den emotionelle erfaring omkring fædreland og fællesskab dog en ligeså stor rolle i foreningens specifikke ungdomssange, som efterhånden fyldte mere og mere i sangbøgerne. Dermed nærmede KFUM'erne sig de øvrige folkelige bevægelser så som den grundtvigske højskolebevægelse og endda den socialistiske arbejderbevægelse, hvilket sangenes melodier i stil og association da også lægger sig tæt op ad.⁸² Fællessangkulturen har været et vigtigt virkemiddel til både at præge de unge medlemmer og deres ledere i en bestemt retning. Mange af sangene er belærende formaning til de unge og de bereder – for at bruge Gunnar Engbergs ord – vej for ordet. Det formanende præg har også haft en appel til potentielle nye medlemmer, som derigennem blev opfordret til at være med i fællesskabet.

Set i lyset af samtidens udvikling i kirke og samfund er der flere aspekter at tage frem. Borgerliggørelsen hænger sammen med en urbanisering af vækkelsesbevægelserne. KIM's arbejde og KFUM's grundlæggelse skyldtes Københavns store befolkningstilvækst i slutningen af 1800-tallet. Ønsket var at skabe en vækkelsesbevægelse på den moderne storbys vilkår. Her var de anglo-amerikanske erfaringer brugbare, da industrialiseringen og byernes vækst forløb hurtigere der end i Vesteuropa. Sangene vidner om en kraftig skelen til organiseringen og kulturen fra de øvrige folkeligt baserede byforeninger med de socialistiske arbejderbevægelser og den borgerlige studenterforening som nærmeste konkurrenter. Den industrielle vækst førte ydermere til en fremtidsoptimisme på de unges vegne som tydeligt kom til udtryk i KFUM. Tiden var i det hele taget kendetegnet ved at en særlig ungdomsfase fra konfirmation til manddom kom i fokus, hvilket førte til at mange af de folkelige bevægelser organiserede et særligt ungdomsarbejde.⁸³ Dette afspejles også i sangene.

I sangene gøres Jesus og de øvrige bibelske personer til forbilledlige ungdomshelte. Ricards teologi er siden blevet opfattet som liberal i lyset af tidens teologiske strømninger. Elith Olesen nuancerer dog denne etikettering ved at påpege at selvom Ricard var præget af den tysk-liberale teologi på universitetet, var den praktiserende tilgang til teologien, som han lærte i det anglo-amerikanske YMCA, det vigtigste. Det var en aktivistisk og manifestérbar kristendom i den aktuelle situation som betød noget. De bibelske beretninger blev læst typologisk: teksterne tjente til

personlig tiltale og til at give svar på aktuelle behov og problemstillinger.⁸⁴ Sangene viser dette i praksis. Deres vigtigste ærinde var ikke en ortodoks forkyndelse eller en pietistisk omvendelsesfokusering, men at skabe fællesskab og en kristelig-borgerlig karakter hos de unge mænd.

Sangene viser også at forfatternes kristendomsforståelse var tæt knyttet til en urban borgerlig selvforståelse. Elith Olesen ser en forbindelse mellem den anglo-amerikanske vækkelse og samtidens romantiske forestillinger i filosofi og kunst omkring den idealistiske stræben mod Utopia.⁸⁵ Hertil kan tilføjes tidens romantiske ideal om musikken som et følelssprog og som åbner for den metafysiske verden.⁸⁶ I et kulturhistorisk perspektiv var KFUM en del af en større fremtidsoptimisme som gjorde sig bredt gældende i samfundet fra 1870'erne til første verdenskrigs begyndelse i 1914. Optimismens baggrund var en accelererende økonomisk vækst, som førte til en optimistisk tro på de kommende års udvikling. Den anglo-amerikanske verden var logomotivet i denne vækst, og der var derfor en generel skelen til erfaringerne fra denne kultur. På det undervisnings- og dannelsesmæssige område førte inspirationen til en pædagogisk optimisme med en tro på ungdommens udviklingsmuligheder.⁸⁷ Her var Olfert Ricard en af mange som tog afsæt i de lovende amerikanske erfaringer. Det er i kirkehistoriske fremstillinger blevet påpeget at på grund af den indre missionske teologi er et væsentligt element i den kristelige ungdomsbevægelses historie spændingen mellem den opbyggelige (det kristelige) og den kulturåbne (det menneskelige)

linje.⁸⁸ Københavns KFUM's klare valg til fordel for den kulturåbne linje skal forstås ud fra ledernes borgerlige ståsted.

Netop derfor blev KFUM inddraget i krisen i forbindelse med første verdenskrig. Krigen ramte mange borgerlige idealistiske projekter hårdt. Fremtidsoptimismen, som havde præget tiden frem til krigen, fik et knæk med konfrontationen af krigens rædsler. I en adventsprædiken fra hans senere år ser Ricard tilbage og erkender: *"det bliver aldrig som før 1914, og vi er hverken saa sorgløse eller saa religiøs anlagt som Orientaler"*.⁸⁹ Præget af helliggørelsesbevægelsen troede han på en strålende fremtid for Danmarks ungdom, og KFUM var jo netop det redskab, som skulle redde den borgerlige idealisme. I en indledning til en årsberetning for arbejdet 1925 erkender han:

*"I al Fald drømte jeg selv en **helt anden Drøm** om Ungdomsbevægelsen og dens Betydning for Folk og Fædreland og Kirke, dengang jeg var ung og jeg selv endnu var blandt de Førende...Jeg tænkte, at unge kristne Hjem, indviede til Herren, vilde stiftes i Hobetal, og fromme Børn vokse op dér og udgaa derfra. Ja, jeg tænkte, at Ungdomsbevægelsen vilde fostre og danne Mænd, som ogsaa paa det borgerlige Omraade, paa Rigsdagen, i Sogneraad og Kommunalbestyrelser, indenfor Arbejdernes og Arbejdsgivernes Organisationer, i Pressen og Litteraturen, vilde gøre deres Indflydelse gældende og hjælpe med til, at guds Riges Tanker blev virkelig gjort i vort Folk. Det tænkte jeg. Men det er **ikke sket**."*⁹⁰

Ricards løsningsforslag var større iver og inderlighed i arbejdet. Det troede alle i foreningen dog åbenbart ikke på, for et generationsopgør inspireret af bl.a. den tyske teolog Karl Barth (1886-1968) fandt sted i tiden omkring 1930.⁹¹ Københavns KFUM kom ind i en identitetskrise som foreningen aldrig overvandt.

Det blev begyndelsen til foreningens tilbagegang og man måtte endelig sælge *Borgen* i 1966. Det førte til et mere indadvendt og defensivt foreningsliv og mange af de her omtalte KFUM-sange forsvandt efterhånden fra de følgende udgaver af *De Unges Sangbog*. Selvom troen blev holdt højt ved jubilæerne, begynder man dog at ane en tvivl på projektet. Kantaten for KFUM's 50-års jubilæum i 1928 indeholder en sats (6. sats), som afspejler situationen. Her synes selvransagelsen at føre til et fornyet syn på det kristelige. Svend Rehling skriver i det sidste ud af tre vers:

*"Det er Mindernes Dag, det er Mindernes Dag;
o Genlyd af Fortid i Vingernes Slag,
Fugle, der naar over Dybet og Kløfterne...
Løfterne, Løfterne,
hvad blev de til?
Husker du, husker du? Dyrt blev de givet –
Livet, ak Livet
Véd, hvad det vill!
Drengen blev Yngling, og Yngling blev Mand,
Knæler en Høstdag i Mindernes Land,
Ser mellem fattige, visnende Grene –
Jesus alene.* ⁹²

Udover at 'opdage nyt land' har formålet med denne artikel været at vise hvordan en hymnologisk analyse med vægt på det musiketnologiske og -sociologiske kan gøre åndelige sange af tvivlsom kunstnerisk og indholdsmæssig kvalitet interessante. Man kan spørge hvorfor man overhovedet skal beskæftige sig med

disse sange når de fleste for længst er glemt og set fra i dag må siges at være stærkt tidsbundne. Selvom nogle af sangene har overlevet i bevægelsen, har de sandsynligvis heller ikke der fremtiden for sig.⁹⁵ Men spørgsmålet er om de alligevel ikke repræsenterer en tilbagevendende genre. Debatten om folkekirkens seneste salmebogs indhold (2003) viser at såkaldte ungdomssange fra de kirkelige bevægelser stadig er aktuelle. Flere ungdomsbevægelser – herunder KFUM i Danmark – pressede på for at sådanne sange også skulle have plads i salmebogen. En del af tilhængerne af rytmisk musik i kirken skaffer deres fællessangsmateriale fra en amerikansk vækkelseskultur som læner sig op ad teologien og mødekulturen fra *The Second Great Awakening*.

Forhåbentlig har min analyse vist at netop med et bredere kulturhistorisk perspektiv kan der tilføjes en ny dimension til disse teologisk og kunstnerisk set svage sange, ikke blot i bevægelsens og samtidens historie, men også til den åndelige sangs betydning og udvikling i det moderne samfund – og dermed blive et bidrag til en aktuel debat om amerikansk indflydelse i nordisk kirkeliv.

PETER E. NISSEN

Mag.art. i musikvidenskab med tilvalg i Kunst og Kristendom fra Københavns Universitet.

Siden 2006 Forskningsbibliotekar på Syddansk Universitet.

Desuden medlem af bestyrelsen for Kirkemusikalsk Studiecenter i Løgumkloster og tilknyttet Kirkemusikalsk Kompetencecenter i Esbjerg.

Artiklen er et resultat af et tidligere forskningsprojekt på Dansk Folkemindesamling.

Adresse: Islandsgade 2, 5000 Odense C

E-mail: peternissen@bib.sdu.dk

1) I den forbindelse glæder det mig at jeg kan imødekomme Peter Balslev-Clausens tidligere efterlysning af forskning i emnet – se 'Danske Planer om registrering af den kirkelige og folkelige vækkelsessang i Danmark', *Hymnologiske Meddelelser*, 17/3 (1988), 154-158.

2) Hvad de danske forhold angår, er det eneste jeg har kunnet finde i forbindelse med Mogens Helmer Petersens anmeldelse af melodibogen til 5. udgave af De Unges Sangbog, 'De Unges Sangbog – Melodibog', *Hymnologiske Meddelelser*, 17/1-2 (1988), 49-58. Dertil kommer P. Poulsens afsnit om den kristne ungdomsbevægelses sangdigtere i hans bog *Åndelig sang gennem 100 år* (København, 1961), 145-154.

3) Elith Olesen, *Der stod et vejr fra vest – Olfert Ricard*, Dansk KFUM, Den kristne studenterbevægelse (København, 1997) samt doktorafhandlingen *De frigjorte og trællefolket* (København, 1996).

4) Jeg vil i den forbindelse henvise til Margareta Jersilds påpejning af musiketnologiske perspektiver som brugbare i fremtidig hymnologisk forskning – se 'Synpunkter på framtida hymnologisk registrering og forskning', *Hymnologiske Meddelelser*, 17/3 (1988), 137. Se også perspektiverne i Anders Dillmars indledning til sin afhandling *'Dödshugget mot vår nationella tonkunst' – Hæffnertidens koralform i historisk, etnohymnologisk och musikteologisk belysning* (Lunds universitet, 2001), 15f. og i Jan A. Hellström/Sven-Åke Selander, *Hymnologi – en forskning med framtid?* (2. udg., Uppsala, 1985).

5) Martin Stokes, 'Introduction: Ethnicity, Identity and Music', i Martin Stokes (red.), *Ethnicity, Identity and Music* (Oxford, 1994), 1-27. Hvad sangbøger angår – se Otto Holzapfel, *Religiöse Identität und Gesangbuch. Zur Ideologiegeschichte deutschsprachiger Einwanderer in den USA und die auseinandersetzung um das 'richtige' Gesangbuch* (Bern, 1998), 15ff. Holzapfel betragter sit arbejde som et forsøg på at bygge bro mellem hymnologi og den etnologisk orienterede folkesangsforskning (s. 9-10).

6) Andreas Marti, 'Hymnologie an der Jahrhundertwende', *Jahrbuch für Liturgik und Hymnologie*, 42 (2003), 207.

7) Harald Herresthal: 'Salmer og tonesprog', *Hymnologiske Meddelelser*, 11/3 (1982), 130. Artiklen findes også trykt i Nordiska Ekumeniska Institutet (udg.), *Hymnologi i dag* (Nordisk ekumenisk skriftserie, 10, Sigtuna, 1983), 88-113.

8) Deryck Cooke, *The Language of Music* (London, 1959), 1ff. og Herresthal, op. cit., 124f.

9) Jeg håber dermed også at kunne imødekomme efterlysningen efter forskning i forholdet mellem det emotionelle, salmer og sange (se Jan A. Hellström, 'Hymnologi idag', i Jan A. Hellström og Sven-Åke Selander 'Hymnologi – en forskning med framtid?', (se ovenfor note 6), 75f. Artiklen findes også trykt i Nordiska Ekumeniska Institutet (udg.), *Hymnologi i dag* (Nordisk ekumenisk skriftserie, 10, Sigtuna, 1983), 35-40.

10) Dette redegøres der detaljeret for i Elith Olesen, *Børn og unge i dansk kirkeliv* (København, 1958), 172ff.

11) Se Ricards forord til *Ungdomssange*, (København, 1907).

12) Det er bemærkelsesværdigt at IM som modtræk og protest valgte anglo-amerikanske sange. Det bekræfter Inger Selanders påpejning af at amerikanske vækkelsessange i Norden havde en protestfunktion mod den etablerede samfundskultur. For IM er de i dette tilfælde blevet benyttet som modvægt til Københavns KFUM's tilnærmelse til samtidens nationalt orienterede sekulære foreningskultur i Danmark – se Inger Selander, 'Amerikanska sånger i svenska, norska, danska och finska psal- och sangböcker', *Hymnologiske Meddelelser*, 20/1 (1991), 50.

13) Vilhelm Beck m.fl., 'Forord', *De Unges Sangbog* (Kjøbenhavn, 1901).

14) Det er bemærkelsesværdigt at i 4. udgave (1914) er sætningen fra forordet angående forholdet til fædrelandssangene omskrevet: "nære Kærligheden til Land og Folk hos den kristne Ungdom og hjælpe med til at udrydde den falske Forestilling, at Kristendom skulde komme paatværs af den sande Fædrelands-kærlighed." 'Indre Mission' er erstattet er ordet 'Kristendom'. Der er åbenbart sket en distancering til IM. Sådan kunne Gunner Engbergs defensive anmeldelse af sangbogens vægt på fædrelandssange også tages som et udtryk for – se *De Unges Blad*, 1914/11, 42.

15) I 3. udgave udgør salmer og vækkelsessalmer 212 (80%),

ungdomssange 23 (8,6%) og fædrelandssange 13 (4,8%) ud af 266 sange. I 4. udgave udgør salmer og vækkelsessalmer 328 (65,8%), ungdomssange 66 (13,3%) og fædrelandssange 73 (14,7%) ud af 498 sange. Antallet af ungdoms- og fædrelandssange var altså i forhold til hele sangbogens omfang fordoblet.

16) Hvad melodibøger angår drejer det sig om Johannes Beck (red.), *86 Melodier til De Unges Sangbog* (København, 1901) og samme (red.), *82 Melodier til De Unges Sangbog* (København, 1911). Sidstnævnte melodibog er 2. reviderede udgave af den første. Derudover er det U.i.G./Ungdomsafdelingen i Gothersgade (udg.), *46 Melodier til 'Ungdomssange'*, (København, 1900) og C.C. Gad (udg.), *Melodisamling til De Unges Sangbog* (Aarhus, 1917). Ved brug af kendte melodier henvises der til følgende melodibøger: Kirkelig Forening for Indre Mission i Kjøbenhavn (udg.), *Melodier til Salmebog for Søndagsskoler, Bibelklasser og Børnegudstjenester* (Kjøbenhavn, 1887) [Sønsk.]; Jacob Erslevs Forlag (udg.), *Danmarks Melodier arrangeret for Piano og Sang til brug i Skole og Hjemmet*, 1, flere udgaver [D.M.I.]; Wilhelm Hansens Forlag (udg.), *Danmarks Melodibog*, 1, flere udgaver [Mbog.] N. Johan Laursen (udg.), *Melodier til 'Sangbog for den danske folkehøjskole'* (København, 1912) [H.S.]. Af koralbøger henvises til samtidens folkekirkelige koralbøger så som A.P. Berggreen (udg.): *Melodier til den af Roeskilde-Præsteconvent udgivne Psalmebog* (Kjøbenhavn, 1853) [Berg.]; Christian Barnekow (udg.): *Melodier til Tillægget til "Psalmebog for Kirke- og Hus- Andagt* (Kjøbenhavn, 1878) [Bkw]; Viggo Bielefeldt (udg.): *Melodier til Salmebog for Kirke og Hjem* (Kjøbenhavn, 1901) [Biel.].

17) I 4. udgave (1914) er der desuden henvist til melodi af Thomas Jensen, 'Salme 96, 12-13'. Den er dog ikke angivet i nogen melodibøger, og det har ikke været muligt at finde sangen/satsen. Det kunne dog ligesom ved *Hil dig hvor Fane god* henvise til en mandskorsats (se nedenfor note 20).

18) I *Ungdomssange* fremstår sangen med signatur ***. I 4. udgave af de unges sangbog er Fridriksson angivet som forfatter.

19) Som melodi er også henvist til Edvard Griegs mandskorsats *Den norske Sjømand er* (EG 163/Dan Fog, *Grieg-Katalog* (København, 1980), nr. 124. Det viser at sangen også er tænkt til mandskorsbrug.

20) I 4. udgave henvises desuden til egen melodi. Den forekom-

mer dog ikke i melodibogen, og noget kunne tyde på en misforståelse eller en uenighed mellem sangbogsredaktionen og udgiveren af melodibogen.

21) Elith Olesen, 'Børn og unge' (se ovenfor note 13), 268f.

22) Elith Olesen, 'Der stod et vejr' (se ovenfor note 5), 68f.

23) Kantaten gennemgås i Peter E. Nissen, 'Musik, ungdomsliv og sjæles frelse', *Kirkehistoriske Samlinger* 2007, 233f.

24) I 2. udgaves melodibog har udgiveren organisten Johannes Beck (Vilhelm Becks søn) valgt at bibeholde mandskorsatsen – se *86 Melodier til De Unges Sangbog*, København, 1901, nr. 81. Melodiens uegnethed til fællessang kommer også til udtryk i Christian Gads erindringer om foreningens første 25 år. Han efterlyser en komponist som kan give foreningen "en god, folkelig Melodi til disse Vers" – se Christian Gad, *Da vi var unge – Billeder fra KFUMs første 24 Aar* (Aarhus, 1928), 130.

25) Elith Olesen, 'Der stod et vejr' (se ovenfor note 5), 121.

26) Stephen Marini, 'From Classical to Modern – Hymnody and the Development of American Evangelism 1737-1970', i Edith L. Blumhofer & M.A. Noll (red.), *Singing the Lord's Song in a Strange Land: Hymnody in the History of North American Protestantism* (Tuscaloosa, 2004), 19f. Der er skrevet meget om amerikanske vækkelsessange og deres udvikling. Relevant for denne sammenhæng kan udover Marinis artikel nævnes Sandra S. Sizer, *Gospel Hymns and Social Religion* (Philadelphia, 1978).

27) *De Unges Sangbog* (1901), nr. 216.

28) Idet der er skrevet og oversat flere sange med titlen *Just as I am/Just som jeg er*, har det skabt stor forvirring om sangens baggrund. Sangbøgernes fejlagtige angivelser gør naturligvis ikke sagen lettere. I 5. udgave af *De Unges Sangbog* (1928) er sangen forvekslet med *Just as I am, without one Plea* (1835) og derfor er Charlotte Elliott angivet som forfatter. Det forklarer P. Poulsens frimodige sammenblanding af sangene. (P. Poulsen, *Kendte sange og deres forfattere* (København, 1939), 91f.). Se også Elith Olesen, 'Der stod et vejr' (se ovenfor note 5), 121.

29) Se foreningens første formand Vilhelm Schousboes arbejdsprogram *Om vore Dages Kristelige Foreninger for unge Mænd* (Kjøbenhavn, 1886), 65f.

30) Dette og det følgende bygger til en hvis grad på Elith Olesen, 'De Frigjorte og trællefølket' (se ovenfor note 5), 48ff. samt Elith

Olesen, 'Der stod et vejr fra vest' (se ovenfor note 5), 18f.

31) Se Inger Selanders diskussion om de amerikanske sange i nordiske landes sangbøger 'Amerikanska sånger' (se ovenfor note 12), 40-53.

32) Elith Olesen, *Dansk KFUM og KFUKs historie* (København, 1966), 71. Se også Søren Ehlers, *Ungdomsliv – Studier i den folkeoplysende virksomhed for unge i Danmark 1900-1925* (København, 2000), 83ff.

33) Det drejer sig om *Rank nu Ryggen, raske Dreng, Hvad kan i Verden lignes vel ved en Ungdomsflok, Det er saa godt at ha' Ryggen ret og Her kommer vi Dreng, vi hilser med Sang* (nr. 380-383) som alle er skrevet af F.D.F.-medarbejdere.

34) Fordømmelse af Ba'alsdyrkelse er et stort tema i Det Gamle Testaments konge- og krønikebøger, hvor den kanaa'næiske kultur i stort omfang blev blandet ind i den hebraiske religion.

35) Sangen er med i 4. udgave af *De Unges Sangbog* som nr. 476.

36) Nissen, 'Musik, ungdomsliv og sjæles frelse' (se ovenfor note 24), 229f.

37) For en generel indføring kan der henvises til Elith Olesen, 'Der stod et vejr' (se ovenfor note 5), 67-91 og P.G. Lindhardt, *Den danske kirkes historie*, 7 (København, 1958), 353f., og 8 (København, 1966), 100f.

38) Hjemmet beskrives af Ricard selv, 'Et Embedsmands-Hjem', i *Nationaltidende* (udg.), *Mit Hjem* (København, 1911), 69-71.

39) Olfert Ricard, *Kristus og hans Mænd* (København, 1909), 7f.

40) Olfert Ricard, 'Det frelste Menneskeliv', *Efterklang* (København, 1929), 38-39. Se også Elith Olesen, 'Der stod et vejr fra vest' (se ovenfor note 5), 176-182.

41) Olfert Ricard, *Ungdomsliv – Tanker og Meninger, vundet under 14 Aars Ungdomsarbejde, fremsat for unge Mænd i Danmark fra 14-15 Aars Alderen og derover*, (København, 1905), 1.

42) *Ibid.*, s. 32-44 og 99-102.

43) Olfert Ricard, *Kristus og hans Mænd* (København, 1909), 30f.

44) Olfert Ricard, 'K. F. U. M. som Verdensbevægelse', i *Ukendt* (red.), *Den kristelige Ungdomsbevægelse – Et Festskrift i Anledning af K. F. U. M.s 25-Aars Jubilæum i Kjøbenhavn* (Kjøbenhavn, 1903), 18. Se også Ricard, 'Nogle Tanker om Ungdommen og Kristendommen', *ibid.*, 71f.

45) Olfert Ricard, 'Min Søn, giv mig dit Hjerte. – Tale til Unge

og deres Hjem', i *Med Mund og Pen – Taler og Artikler*, 1: *Land og Livsanskuelse*, (København, 1914), 23.

46) Olfert Ricard, 'Han med den ene Talent', i *Med Mund og Pen – Taler og Artikler*, 1: *Land og Livsanskuelse* (København, 1914), s. 38-39.

47) Axel Malmstrøm, 'Købstadens K. F. U. M.', i *Den unge Vaar* (= *De unges Aarbog*, 1922), 51.

48) Fridrik Fridriksson, *Min Livssaga*, i, (Aarhus, 1933), 173. Det fremgår også af Christian Gads erindringer at der blev sunget meget ved møderne, 'Da vi var Unge' (se ovenfor note 25), 19.

49) C.V. Christensen, *Er vi fakkelbærere – En valbydrengs erindringer* (København, 1952), 57.

50) Olfert Ricard, 'Ungdomsliv' (se ovenfor note 42), 32-33.

51) Gunner Engberg, *Den kristelige Ungdomsbevægelse – Som den er, og som den burde være* (Aarhus, 1928), 200f. Se også Engbergs omtale af fjerde udgave af *De Unges Sangbog* i flere numre af *De Unges Blad* i andet halvår af 1914 samt Ricards anvisninger til vellykkede ungdomsmøder i Olfert Ricard, 'Den københavnske Forenings Historie' (se ovenfor note 44), 52.

52) Gunner Engberg, 'Den nye Sangbog V', *Tillæg til De Unges Blad*, den 15. juli, 1914, 53.

53) Leif L. Albertsen, *Lyrik der synges* (København, 1978), 55f. Se også G.F.W. Herngreens diskussion med Albertsen om begrebet i 'Salme og anamnese', *Hymnologiske Meddelelser*, 9/1 (1980), 3-29.

54) Olfert Ricard: 'Tanker om Julen', *Maanedssblad for Kristelig Forening for Unge Mænd i Kjøbenhavn*, 15/4 (Januar 1905), 14. Citatet er også gengivet i Gunner Engberg, 'Den unge Ricard', *Den unge Vaar* (= *De unges Aarbog*, 1922), 16-17. Ud fra Johannes Knutzens erindringer tyder det på at denne 'Himmel på Jord'-oplevelse var et tilbagevendende element for Ricards vedkommende – se Johannes Knutzen, 'Olfert Ricard – Et personlig inntrykk', *Kirke og Kultur*, 49 (1942), 304f.

55) Bygningen blev udvidet i 1917 og er stadig placeret på hjørnet af Gothersgade og Rosenborggade i København. Den blev dog senere solgt til Københavns Universitet. Med undtagelse af trappeopgang, festsalen og enkelte lokaler er det indre stærkt ombygget. Bortset fra 'borgtårnet' er det ydre velbevaret fra dengang.

56) 1.Mos. 28,10-22.

57) Om en indføring til den danske folkesangstradition vil jeg

henvise til Karl Clausen, *Dansk Folkesang gennem 150 Aar* (København, 1958).

58) Olfert Ricard, 'Studenterminder', i Gunner Engberg (red.), *Jul – En julebog for Hjemmene* (København, 1914), s. 66.

59) Ifølge Inger Selander, *Folkrörelsesång* (Stockholm, 1996), 45ff. Selvom hun undersøger svenske forhold tyder meget på at det samme har gjort sig gældende i de samtidige danske folkebevægelser.

60) Om baggrund for salmen *Mægtigste Kriste* – se Jørgen Kjærgaard, *Salmehåndbog*, 2 (København, 2003), 276-277 samt Anders Malling, *Dansk Salmehistorie*, 3 (København, 1963), 408-409.

61) For nærmere oplysninger om den kirkelige romance se Henrik Glahn, *Salmemelodien i dansk tradition 1569-1973* (København, 2000), 44f.

62) Se her også Deryck Cooke, 'The Language' (se ovenfor note 9), 90.

63) Partitur til Christian Geislers *Kantate ved Indvielsen af K.F.U.M.s nye Bygning (September 1900)*, opus 7 eksisterer kun i håndskrift på Center for Musik og Teater, Det Kongelige Bibliotek, København.

64) Cooke, 'The Language' (se ovenfor note 9), 74.

65) Det skal retfærdigvis nævnes at de dynamiske angivelser er udeladt i udgaven fra 1917. Det lader sig også vanskeligt gøre under fællessang. Det kunne tyde på at sangen i udgaven fra 1901 er tænkt til solistisk brug.

66) Cooke: 'The Language' (se ovenfor note 11), 50 og 72f.

67) Det drejer sig om melodierne til *Bed for dit Hus* (nr. 8), *Jeg ved et Aasyn saa stort og blidt* (nr. 9) og *Aftenrøden skær og fin* (nr. 18) i: U. i G./Ungdomsafdelingen i Gothersgade (udg.): 46 Melodier til "Ungdomssange", u.å..

68) I *De Unges Sangbog* (1901) henvises der til melodien til *Kristi Stridsmænd*, ser i *Mærket*, som den er udgivet i *Melodier til Salmebog for Søndagsskoler, Bibelklasser og Børnegudstjenester* (København, 1887), nr. 16 og samme i ny udgave (1901), nr. 71. Melodien var altså hentet fra KIM's søndagsskolearbejde. Melodien er også trykt i en mere klavervenlig udgave i Gad, 'Melodibog' (se ovenfor note 19), nr. 169.

69) Cooke, 'The Language' (se ovenfor note 9), 143.

70) Ibid., 110.

71) Sangen blev trykt første gang i *Dansk Kirketidende* i 1875 sammen med andre af Brandts oversatte vækkelsessange vestfra og i den forbindelse kaldet *Sankeys Sange* efter den amerikanske sangudgiver og evangelist Ira D. Sankey, som var aktiv i 1800-tallets amerikanske vækkelsesbevægelser (se P. Poulsen, 'Åndelig sang' (se ovenfor note 2), 81f.

72) Ifølge Julius Ifversens erindringer: 'De første Aar i Københavns K.F.U.M. – Nogle Minder', i Olaf Jessen (red.): *De Unges Aar bog*, 1920, 37-38. Det fremgår desuden af Christian Gads erindringer at sangen blev brugt i de første år som fast indslag ved tirsdagsmøderne i Københavns KFUM ('Da vi var Unge' (se ovenfor note 25), 19).

73) I *Kristi Stridsmænd* optræder det samme refræn (B-delen) efter versene, hvorved der kan opereres med en forsanger og et kor-svar. I *Danske Drengeløft jert hoved* er teksten forskellig i refrænet fra vers til vers, men i opstillingen af sangen i tredje udgave af *De Unges Sangbog* (1901) fremstilles B-delen som et refræn. Det er uklart om man har sunget sangen som vekselsang, men muligheden har bestemt været til stede.

74) For uddybning af fænomenet, se Inger Selander: "O hur saligt att få vandra" – Motiv och symboler i den frikyrkliga sången (Stockholm, 1980), 83f.

75) Stilen kommer også til udtryk i melodien til Lina Sandells kendte sang *Blott en dag, ett ögonblick i sänder* (dansk: *Kun een Dag, eet Øjeblik ad Gangen*) – se Hans Bernskiölds analyse af sangen som udtryk for den typiske vækkelsessangsstil i *Sjung, av hjärtat sjung – församlingssång och musikliv i Svenska Missionsförbundet fram til 1950-talet* (Göteborg universitet, 1986), 182f.

76) U.i.G.: 46 sange... (se note 68), nr. 23.

77) Se Cooke, 'The Language' (se ovenfor note 9), 81 og 119.

78) Ibid., s. 159f.

79) *Ungdomssange* (1907), nr. 125.

80) Den franske revolutionsmelodi blev i 1800-tallet både brugt af borgerlige og arbejdere. Disse grupper lavede sange der passede ind i den ideologiske kontekst med *Marseillaisen* som melodi – se Selander, *Folkrörelsesång* (se note 61), 123f. samt Kirsten Sass Bak, 'Marseillaise-Intonationer i dansk og Slesvig-Holstensk folkesang', *Sumlen*, 1987, 9-37.

81) Det bør i den forbindelse også nævnes det konkurrencemæs-

sige aspekt mellem disse bevægelser. Man kan få et indtryk af dette i Aage Trommers artikel 'Kampen for drengene – kampen om drengene', *Om Danmarks historie 1900-1920 – Festskrift til Tage Kaarsted* (Odense, 1988), 347-375.

82) Tinne Vammen og Carl Erik Andresen, *Ungdommens historie 1880-1950* (København, 1991), 48ff.

83) Elith Olesen, *Der stod et vejr* (se ovenfor note 5), 187f.

84) Ibid., 11f. og Olesen, *De frigjorte og trællefolket* (se ovenfor note 5), 35f. Se også Sven-Åke Selander: 'Den nya sången - Den anglosachsiska väckelsesångens genombrott i Sverige' (Lunds universitet, 1973), 37ff.

85) Se Finn Benestad, *Musikk og tanke* (Oslo, 1976), 221ff. samt Karl Clausen, 'Dansk folkesang' (se ovenfor note 58) s. 124ff.

86) Niels Thomsen, *Hovedstrømninger 1870-1914* (Odense, 1998), 13ff. samt Søren Ehlers: 'Ungdomsliv' (se note 33), 90ff.

87) Se fx Martin S. Lausten, *Danmarks kirkehistorie* (København, 2004), 300f. og P.G. Lindhardt, *Vækkelse og kirkelige retninger* (3. udg., København 1978), 137f. Det er også denne spænding Peter Balslev-Clausen følger op på i sin anmeldelse af foreningens Teensangbog, der udkom i 1995, se *Hymnologiske Meddelelser*, 26/1 (1997), 39-40.

88) Olfert Ricard, 'Mere glæde (4. søndag i advent)', i *Efterklang* (København, 1929), 29. Om Ricards resignation – se også Elith Olesen: 'Der stod et vejr' (se note 5), 182f. Hvad der menes med *Orientaler* er uklart.

89) Olfert Ricard, 'Hvorfor blev det ikke til mere?', *KFUM – KFUK 1925 – Beretning*, (København, 1925), 8.

90) Elith Olesen, 'Dansk KFUM og KFUKs historie' (se ovenfor note 33), 21ff.

91) Teksten er skrevet af Svend Rehling og musikken er komponere-

Det sønderjyske Salmelegat

I juni måned 2008 uddeles tilskud fra Det sønderjyske Salmelegat, der har til formål at fremme kærligheden og kendskabet til den danske salmeskat først og fremmest ved at give tilskud til udgivelse af sognepræst Anders Mallings salmehistoriske værker, så disse kan blive billigere i handelen og derved komme flere til gode.

Herudover kan der ydes tilskud til andre værker om danske salmer også uden for det sønderjyske.

Der kan eventuelt ydes bidrag til salmehistoriske studier alt efter bestyrelsens bestemmelse. Ansøgningsfristen udløber 31. maj 2008.

**Det sønderjyske Salmelegat, Sekretariatet, Ribe Stift,
Korsbrødregade 7, 6760 Ribe.**

ret af Emilius Bangert. Kantaten er udgivet i en klaverudtogs udgave af K.F.U.M. i København og Samfundet til udgivelse af dansk musik, *Kantate ved K.F.U.M.s 50 Aars Fest 16 September 1928, opus 9* (3. række, nr. 26, København 1929).

92) Bevægelsernes seneste sangbøger tyder ikke på at traditionen står i høj kurs – se Mogens H. Petersens anmeldelse af melodibogen (se ovenfor note 3) samt Peter Balslev-Clausens anmeldelse af Teensangbogen, *Hymnologiske Meddelelser*, 26/1 (1997), 39-40. Fem af sangene er stadig med i seneste (6.) udgave af *De Unges Sangbog* fra 1985: *Bed for dit hus*, *Herligt en sommerdag*, *Hvis Danmarks kommende dage*, *Skønne september* og *Ungdommens Frelser*. Syv af dem har overlevet frem til seneste udgave af *Hjemlandstoner* (1989): *Bed for dit hus*, *Hvis Danmarks kommende dage*, *Just som jeg er, jeg kommer – men*, *Min Jesus jeg elsker dig*, *Skal engang du kunne binde*, *Sølvsnoren brister dog engang* og *Ungdommens Frelser*. Den mest populære af sangene *Ungdommens Frelser* var med i Den danske Salmebog af 1953, men kom ikke med i den nye udgave fra 2003.

Bag tidsskriftet...

Redaktørens referencegruppe

Lektor, dr. phil. Steffen Arndal (litteratur)	Campusvej 55, DK-5230 Odense M.	(+45) 65 50 32 18	arndal@litcul.sdu.dk
Provst, adj. professor ph.d. Peter Balslev-Clausen	Ahlmanns Allé 14, DK-2900 Hellerup	(+45) 39 62 79 27	pbc@teol.ku.dk
Organist Ole Brinth (musik)	Lysestøbervej 7, DK-6070 Christiansfeld	(+45) 74 56 03 73	organist.hhk@mail.dk
Domorganist Birgitte Ebert (musik)	Hømvej 4, Høm, DK-6760 Ribe	(+45) 75 42 06 19	beb@km.dk
Rektor Eberhard Harbsmeier (sekretariat)	Kirkeallé 2, DK-6240 Løgumkloster	(+45) 74 74 58 81	ebh@km.dk
Sognepræst, cand. theol. Jørgen Kjærgaard (teologi)	Præstegårdsvej 8, DK-7770 Vestervig	(+45) 97 94 11 12	jkj@km.dk
Pastor em., dr. theol. h. c. Jens Lyster (teologi)	Drosselvænget 8, DK-6310 Broager	(+45) 35 11 41 07	jenslyster@gmail.com
Professor dr. theol. Kirsten Nielsen	Vågøgade 5, DK-8200 Århus N.	(+45) 89 42 22 53	kn@teol.au.dk
Docent, fil. dr. Inger Selander (litteratur)	Runslingan 18 B, SE-224 77 Lund	(+46) 46-151729	inger.selander@litt.lu.se

Nordisk referencegruppe

MuL, teol. dr. Anna Maria Böckerman-Peitsalo (FI)	Norra Heikelvägen 21 B, FI-027 00 Grankulla	(+358) 41 501 6016	abockerm@abo.fi
Teol. dr. Anna Jönsson Evertsson (SE)	Råstenvägen 8, SE-291 73 Önnestad	(+46) 44-76967	anna.evertsson@hem.utfors.se
Fagkonsulent, koncertorganist David Scott Hamnes (NO)	Liturgisk senter, Erkebispgården, NO-7013 Trondheim	(+47) 91 33 30 608	david.scott.hamnes@kirken.no
Professor, teol. dr. Einar Sigurbjörnsson (IS)	Nedstaberg 8, IS-111 Reykjavik	(+354) 45 68 211	eisig@hi.is
Professor, dr. Erkki Tuppurainen (FI)	Retkeilijäntie 14 C 1, FI-702 00 Kuopio	(+358) 40 529 1370	erkki.tuppurainen@fimnet.fi

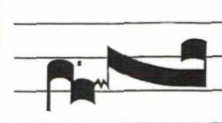
Salmehistorisk Selskabs bestyrelse

Lektor, dr. phil. Steffen Arndal	Campusvej 55, DK-5230 Odense M.	(+45) 65 50 32 18	arndal@litcul.sdu.dk
Provst, adj. professor, ph. d. Peter Balslev-Clausen, fmd.	Ahlmanns Allé 14, DK-2900 Hellerup	(+45) 39 62 79 27	pbcc@teol.ku.dk
Rektor Eberhard Harbsmeier, Hymnologis Sekretariat	Kirkeallé 2, DK-6240 Løgumkloster	(+45) 74 74 55 99	ebh@km.dk
Lektor, afdelingsleder Carsten Selch Jensen	Afdeling for Kirkehistorie, Københavns Universitet, Hækkehusvej 2, DK-5250 Odense SV.	(+45) 35 32 37 81	csj@teol.ku.dk
Forretningsfører, merkonom Vagner Lund	Caroline Amalievej 27, DK-2800 Lyngby	(+45) 45 88 48 65	vlu@teol.ku.dk
Pastor em., dr. theol. h.c. Jens Lyster, næstformand	Drosselvænget 8, DK-6310 Broager	(+45) 35 11 41 07	jenslyster@gmail.com
Sognepræst, cand. theol. Ove Paulsen, redaktør af Hymnologi.	Toftvej 37, DK-9280 Storvorde	(+45) 98 31 84 70	paulsenove@gmail.com
Professor em., teol. dr. & fil. dr. Sven-Åke Selander, fmd. for NORDHYMN	V. Häggviksvägen 17, SE-236 32 Höllviken	(+46) 40 453577	teol-sas@cassandra.net.lu.se

Styringsgruppen for Nordisk Institut for Hymnologi (NORDHYMN)

Professor em., teol. dr. & fil. dr. Karl-Johan Hansson	Krubbvägen 1 E 10, FI-652 30 Vasa	(+358) 6 321 6421	khansson@abo.fi
Professor, dr. theol. Steffen Kjeldgaard-Pedersen	Egernvej 43, DK-2000 Frederiksberg C	(+45) 38 34 99 72	skp@teol.ku.dk
Sekretær: Vagner Lund	Det teologiske Fakultet, Købmagergade 44-46, DK-1150 København K		vlu@teol.ku.dk
Professor, fil. dr. & teol. dr. Pétur Pétursson	Hjardarhaga 11, IS-107 Reykjavík	(+354) 562 9009	petp@hi.is
Professor em., teol.dr. fil. dr. Sven-Åke Selander, fmd.	V. Häggviksvägen 17, SE-236 32 Höllviken	(+46) 40 453577	teol-sas@cassandra.net.lu.se
Førsteamanuensis, cand. phil. Sigvald Tveit	Postboks 1017, NO-0315 Oslo	(+47) 92 04 24 72	sigvald.tveit@imv.uio.no

Årsabonnement: **275 DKK**
ISSN **1901-5976**

 Hymnologi
Nordisk tidsskrift

I dette hæfte

Peter E. Nissen
**“IGENNEM EN LYS OG
REN UNGDOMSTID”**

*- Fællessang og sangbøger i Køben-
havns KFUM i de første årtier af
det 20. århundrede*

5